8

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

VOMITU CRUENTO,

QUAM
DEO PROPITIO
ET
GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU,
PRÆSIDE,

DN. D. MICHAELE ALBERTI,
POTENTISS. REGIS PORUSSIÆ CONSILIARIO AULICO, MEDICINÆ PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO, PHILOS. NATUR. EXTRAORD. REIPUBL. NORIBERG. PHYS. ORDIN. ACADEM. NAT. CURIOS. COLLEGA,
FACULTATIS MEDICÆ DECANO SPECTATISSIMO,
PATRONO, PRÆCEPTORE AC PROMOTORE SUO CUM HONORIS CULTU PROSEQUENDO,

PRO GRADU DOCTORIS

Summisque in arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis More Majorum Solenni obtinendis,

Horis ante- & pomeridianis. d. August. M DCC XVIII.

Publicæ ventilationi submittet

ERDMANN KUPITZ,
SORAV. LUSAT.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Typis CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ.

PROOEMIUM.

Uam divina ſapientia in tota œconomia vitali emineat, vel ipſa illa obſervatio abunde teſtari poteſt, quomodo corpus animale, adeo extremè corruptibile, inſtrumentali quadam cauſandi ratione eò inſervire debeat, ne emortualis & pernicioſa corruptio illud invadat atque obruat; ſiquidem actus illi, qui ad conſervationem fragilis hujus machinæ applicantur, tam exquiſita proportione gaudent, ut craſſa omnino toti rerum univerſitati vis atque confuſio immitteretur, ſi tam diſtinctos atque ſelectos effectus in tot myriadibus individuorum, tam conſtanti & quotidiano ſucceſſu nudis atque crudis corporeis qualitatibus adſignare auderemus; etenim tantus numerus ſingularium partium, integrum corporis animalis ſyſtema conſtituentium, tam egregio atque exacto ordine comprehenſus eſt, ut nulla illarum otioſa aut inutilis & ſuperflua deprehendatur, quin ſingulari ſua fun-

ctione huic conſervatorio effectui apprime inſerviat: & cum tam digna atque celebris conſervatio, ſubjecti adeo infirmi, non niſi præparatorio, evacuatorio & reparatorio effectu obtineatur, propterea eò diverſa idonea organa in communi illa œconomia vitali obvia quadrant, quæ vero ob genericum ſuum uſum minimè adeo obſtricta atque præcluſa ſunt, ut tantum genericam aliquam utilitatem adjuvent, ſed tam elegans inter illa reperitur communio, ut in caſu neceſſitatis & extraordinariis occaſionibus, unum alteri in tantum inſerviat, in quantum vel aliquale commodum corporis integritati comparari poteſt: ſimilis ſane communio occurrit in organis ſenſoriis, quæ animæ rationalis uſibus ſubſerviunt, quorum ſingulares defectus quadantenus ita compenſantur, ut cum alio ſenſu alterius debilitati vel perfectæ abolitioni ſuccurratur: perinde in vitali negotio contingit, ut unius organi functio, alterius defectui inſerviat, aut ad minimum unum organon in tantum alteri ſubveniat, quo in eodem tales operationes adminiſtrentur, quæ in hoc ordinariè celebrari debent: inde evenit ut diureſeos vitia cum copioſiori diaphoreſi ſuppleantur, aut ut excretio muci per alvum, alia occaſione per pulmones aut per nares ſuccedat: nec non ut interceptio & occluſio flatuum in ructus mutetur, & ut fæcum alvinarum catoterica evacuatio, interdum in anotericam invertatur, ut diverſorum parallelorum exemplorum commemorationi ſuperſedeamus. Sed dum hæc meditamur mox memoriam noſtram occupat tritum illud & ſatis ingenuum dicterium, quod in ore Hippocratis & Galeni imo plurimorum Medicorum & Philoſophorum reperitur,

ad-

admodum usitatum: quod natura sibi ipsi vias seligat & inquirat & quod ad optima tendat; utpote quæ assertio magis ex observatione, quam speculatione ortum traxisse videtur, siquidem naturæ ordines, limites, processus & effectus ita sacri & arcani interdum sunt, ut ipse eventus & totius operationis nexus de salubritate & rationabilitate ejusdem actus satis luculentum & sincerum testimonium perhibeat: unde *Seneca* olim *quæst. 5.* confessus est: *arcana illa rerum naturæ sacra non promiscue & omnibus patent; reducta & interiori sunt clausa sacrario:* & licet hæc dicteria vulgo naturam universi concernant, i. e. totum complexum spatiosi macrocosmi, tamen veritas eorundem perinde eodem jure ad hominis statum extendenda & applicanda erit; siquidem mutua illa functionum vitalium, naturalium & animalium participatio & relatio eundem sacrum ordinem commendat, qui ad corporis integritatem impetrandam & confirmandam spectat: & quemadmodum in organis corporis humani tam elegans communio est, ita non minus in ipsis actibus atque effectibus excretoriis eadem harmonia deprehenditur; siquidem in eximio illo specimine imminutionis sangvinis, aliquando actuales sinceri sanguinis depletiones obtingunt, nonnunquam superfluus ille sanguis, prævio quodam motu atque effectu resolutorio in substantia & forma inutilis seri eliminatur; ut alia hæc methodus nihilominus eandem utilitatem inferat, quam simpliciores Hæmorrhagiæ impertiunt. Meretur hic eximiæ dignitatis consensus tum partium organicarum, tum effectuum salutarium accuratiorem attentionem, quoniam famosa illa accusatio

generis nervosi non admodum nervosa, sed nimis generica est, adeoque spirituosiori & perspicuæ veritati magis consono influxu indiget: illud interim ad longè digniores & evidentiores explicationes subministrandas contribuit phænomenon, quod sub tali communione viarum, organorum, motuum & effectuum periclitantis sanitatis restitutio & confirmatio versetur, utpote quæ conciliatio minime accidentalibus, aut merè morbidis atque turbulentis causis imputari potest. Sed ne in generalissimis talibus disquisitionibus diutius subsistamus, mox in mentem incidit, quomodo tam ordinarii motuum vitalium successus, quam extraordinariæ illæ partium & evacuationum communiones principaliori cura, industria & tenore circa sanguinem occupentur, quippe qui non modo præ omnibus, corpus humanum constituentibus partibus & citissime & facillimè in mortiferam putredinem ruit, sed et sine quo principalior motus vitalis & connexus reliquus salutaris actus & effectus, sanitatis commodo inserviens, administrari haud potest; & ne diffusius commonstremus, quomodo diversi motus & variæ partes sangvinis attenuationi & repurgationi inserviant, ita illam tantum circumstantiam attingere lubet, quomodo diversæ regiones & variæ partes ad exonerationem molesti & abundantis sanguinis applicentur; siquidem natura humana vi illius dominii, quo corpori suo præsidet, ad varia loca hunc suum conatum dirigere potest; inde est, cur impeditæ narium Hæmorrhagiæ denique in Hæmoptysin aut Hæmorrhoides convertantur; aut cur Hæmorrhoides turbatæ & oppressæ, modo è capite, alibi è pulmonibus, interdum

è

è ventriculo, aliquando è vesica urinaria, quandoque è superficialibus venis eluctentur, aut actu etiam erumpant; aut cur Menses impediti & perturbati, nunc ad nares transferantur, ut propterea *Hippocrates Sect. V. aph. 33.* dixerit: quod *mulieri mensibus deficientibus è naribus sanguinem fluere, bonum sit;* alibi ad pectus, interdum in hypochondria & ventriculum, aliquando ad loca hæmorrhoidalia &c. dirigantur, quales vicarias functiones hæmorrhagicas passim & veteres & recentiores observatores sufficientibus & luculentis Historiis annotarunt & inculcarunt, quæ animadversiones in Historia & Praxi Medica eximiam utilitatem offerunt, ut propterea non otiosus labor sit, huic Hæmorrhagiarum communioni explorandæ & explicandæ operam & studium adhibere: sed dum hæc disquisitio admodum spatiosa est, ita ad unicam tantum Hæmorrhagiarum speciem animum dirigimus, quæ in Pathologia Practica magnæ dignitatis & existimationis est, videlicet ad Vomitum Cruentum, qui partim cum hæmorrhoidali, partim cum Mensium negotio exactam aliquam harmoniam servat, ut exindè liqueat, quomodo natura nonnunquam ventriculum seligat, ad quem motus hæmorrhoidales & menstruos applicat & transfert, si in genuinis locis & motibus hæmorrhoidalibus atque menstruis anomaliæ quædam incidunt: Quoniam vero impræsentiarum nobis incumbit, quo Inaugurali quodam Specimine utilem aliquam tractationem Medico-Practicam commendemus, propterea de VOMITU CRUENTO seorsim agere & differere proposuimus: Adsit itaque nostris conatibus divina clementia, eosdemque ita adjuvet atque secundet quo salutarem & exoptatum scopum assequantur.

§. I.

§. I.

QVando de *Vomitu Cruento* differere conſtituimus, haud inutile erit, *generalem* qvendam tranſitum ad ſpecialiorem tractationem præmittere: ubi mox in primo limine *multiplices* illas *vias* conſiderationi & attentioni commendamus atque proponimus, per quas *ſanguis* extra conſuetum ſuum curſum moveri imo denique a toto corpore *removeri* ſolet: ubi minime infimæ notæ & ſortis illa eſt obſervatio, quod utplurimum ſanguis ad talem *ſingularem* perruptionem dirigatur, ut non in *interiora* transfluat & cavitatem cerebri thoracis, aut abdominis oppleat. Sed ad talia loca affundatur, è quibus denique *extra* totum corpus effundi queat: ita in uſitatis maximeque cognitis Hæmorrhagiis nares, gingivæ pulmones, interior aſperæ arteriæ ſuperficies, ventriculus, inteſtinum rectum, veſica urinariæ, uterus ejusque vagina, innotuere; deinde vero obſervationes teſtantur de ſangvinis profluvio ex oculis, auribus, dentium alveis, mammarum papillis, venulis ſuperficialibus ſpontè perruptis, è poris cutis, ſub ungvibus digitorum, e labiis oris & vagina uterinæ, e genitalibus virorum & pluribus aliis, ſicut paſſim obſervatores hujus variationis mentionem injiciunt, e quibus hoc loco tantum *Zacutum Luſitanum Med. Princ. Hiſt. Lib. 2. Hiſt. 10. & Caſp. à Reies Camp. Elyſ. Quæſt. 86. §. 8. 9.* ut collectores talium obſervationum allegamus, ut nihil ſeorſim de Menſium & Hæmorrhoidum *inſolitis* viis inſeramus; ſiquidem interdum miraculoſi plane exitus deprehenduntur; ut propterea in ejusmodi caſibus ob *defectum* aliarum cauſarum, *arcani* naturæ actus & *occultæ* viæ ſalutari & deprædicari ſoleant: in qua *variatione* partium ſane longe magis exqui-

quisita illa *motuum* directio & restrictio, quam confusa & generica quædam *obstructio*, & *acrimonia* æstimationem promerebit: in eo vero maximè elucescit singularis *Dei providentia* atque naturæ benignitas atque *rationabilitas*, ut dum in prædictis *interioribus* cavitatibus longe *exiliora* vasa sangvifera deprehenduntur, nihilominus utplurimum eruptiones *extrorsum* contingant; cum vicissim ex altera illa sanguinis perruptione in interiora *rarissimi* ægrotantium salvari & restitui queant: hinc viscerum *internorum* valde *sanguiferorum* rupturæ tanto certius *lethales* existunt, quo *minus* extravasatus sanguis *educi* potest: quod vero tam multiplex *selectus* locorum pro *Hæmorrhagiis* in individuis occurrat, eadem nobis videtur esse ratio, ac de *morali* illa intentionum & inventionum diversitate, vulgo dicitur: *quot capita, tot sensus.*

§. II.

Quemadmodum vero plurimæ Hæmorrhagiarum, ab *interna* magis atque *tacita*, quam externa *violenta* causa provenientium, *gradu* variant, ut una alteram *lenitate* superet, tamen nulla sane ex omnibus ita *crassa*, rudis & *impetuosa* observatur, ac *Vomitus cruentus* est; siquidem omnes reliquas evacuationes, in genere spectatas, vomitus *vehementia* & *ruditate* superat, ut exinde facile quisquam hariolari posset, quasi in cruento vomitu *causa effectui* respondere debeat, & non nisi *crassæ* ac *violentæ* læsiones eundem excitare queant: exinde etiam fluit, cur utplurimum in *ætiologica* illius deductione animus magis ad violentas causas applicetur: sed sane magnam attentionem subinde meretur illa hujus vomitus conditio, quæ sub concursu aliarum *antecedentium*, æque minus impetuosarum causarum, vel ex solo *intimiori* pudore, & *tacita* iracundia revocari potest; aut quando ex aliis *tacitis* caussis, sine ullo *strepitu* & *impetu* decurrentibus, generatur, & proinde etiam cum iisdem ita firmiter *cohæret*, ut vix

violentæ causæ hujus *tenoris* & efficaciæ esse conspiciantur: ex qua animadversione non sine prægnanti ratione colligimus, quanta discretione *causæ*, ad hunc vomitum contribuentes, sint æstimandæ, applicandæ atque tractandæ; siquidem illi casus, in quibus hæc Hæmorrhagia *violento* modo provocata, sistitur, vix *tantum* laboris & *difficultatis* facessunt, ac ubi *subtiliores* atque *intimiores* causæ eò contribuerunt: ex quo iterum fluit altera notatu digna animadversio, quod in medico-practica, hujus vomitus tractatione, animus non tam anxiè in *vomitum* defixus esse debeat, ac potius in illam *interiorem causam*, quæ denique ad hunc *crassum* effectum disponit: inde enim fluunt illæ *antipraxes*, quando pro principaliori auxilio adstringentia, stomachica, opiata & similia ordinantur, è quorum usu non nisi sinistri effectus provenire possunt, quia *radicem* mali haud satis *accuratè* attingunt: illud vero ulterius pensitationi & attentioni commendandum est, quomodo valde *complicatæ* causæ in hoc affectu concurrant, quæ eundem eo magis *intricatum* atque difficilem reddunt, dum 1) sanguis ex occasionibus *singularis* efficaciæ & *sensibilitatis* ad hanc evacuationem promovetur, 2) dum sub *difficilioribus* conatibus intra ventriculum perrumpitur, & dum 3) tam *valido* & *potenti* motu actualis & anxiæ vomitionis expellitur: utpote quæ genericæ considerationes sunt, quas circa denominationem notare placuit.

§. III.

Sed quo magis in ipsa sua *denominatione* hæc species Hæmorrhagiæ intelligatur, propterea dicitur *Vomitus cruentus*, ex quo primo mox inclarescit, quod sanguis è *ventriculo* expellatur, & per *inversam* illius peristalsin *crasso* modo & motu excutiatur: an vero mox *immediate* intra *ventriculum* sanguis perruperit, an vero in *confinia intestina* primum emanaverit, deinde in ventriculum translatus

latus ſit, nondum hoc loco, ſed *inferius* diſſerere & explicare placet; quia hic reſpectus ad *cauſalem*, præſentis Hæmorrhagiæ, deductionem ſpectat; dum vero dicitur, quod è ventriculo ſanguis exturbetur, ita mox hæc Hæmorrhagia diſtinguitur ab *Hæmoptyſi* & *ſputo cruento*, licet inter has ſpecies *confuſio* quædam ſuboriri ſoleat, pro qua adumbranda interdum fruſtra conſenſus generis nervoſi accuſatur, quando videlicet in certis obſervationibus commemoratur, quomodo in ſubjectis cruentò vomitu demortuis, *pulmones* in culpa eſſe deprehenſi fuerint; ubi facile fieri potuit, ut ſanguis, è *pulmonibus* profuſus, mox *deglutitus* & poſtea iterum *vomitu* rejectus ſit; vel ut in uno eodemque ſubjecto & *Hæmoptyſis* & *Vomitus cruentus* ſimul invaſerit; vel ut poſt *præmaturam* largioris Narium Hæmorrhagiæ *cohibitionem*, ſanguis *retro* per infundibulum defluxerit, & poſt *deglutitionem* iterum cum *vomitu* excuſſus fuerit; vel ut in fæminis, *male menſtruatis*, Hæmoptyſi correptis, poſt repentinam hujus oppreſſionem, tunc demum actualis vomitus cruentus, tanquam *vicaria* Hæmorrhagia exceperit: neque quidem *Hæmorrhagiarum* numero hic vomitus cruentus excludendus eſt, licet tam *crudo* modo ſuccedat, quemadmodum *dyſentericus* fluxus non æque ad Hæmorrhagiarum claſſem refertur: interim pro priori militat, quod 1) æque ſanguis è *minutiſſimis* venularum oſculis perrumpat 2) ita *guttatim* intra ventriculum transfluat, 3) motu *congeſtorio* eò affluat, 4) *activa* directione ad eundem utplurimum advehatur, 5) aliis *ſpontaneis* Hæmorrhagiis *ceſſantibus ſubordinetur*, 6) & hiſce *reſtitutis* iterum curetur 7) communiter certo *ſexui* familiaris deprehendatur; in quibus circumſtantiis admodum diſcrepat, ne cum vulgaribus dyſentericis dejectionibus hæmorrhagiarum numero eximatur: neque etiam malè *cruentus* vomitus vocatur, cum notio *cruoris* ſingularem ſanguinis qualitatem denotet,

 &

& *spissiorem* illius consistentiam involvat; siquidem sanguis qui hoc vomitu expellitur non ita *fluidus* sed crassior magisque *nigricans* utplurimum existit; quid quod interdum in forma spissiorum *frustorum* sanguinis coagulati, in tali copia in ventriculo collecti & à *reliquiis* concoctionis *acescentibus* alterati magisque inspissati dejicitur, utpote qualis *accidentalis* alteratio in *vomitu* & *mictu cruento* nec non in *Hæmorrhoidibus* præ aliis Hæmorrhagiis obtingit.

§. IV.

Et dum cruenti Vomitus explicationem suscepimus, minimè quidem nos latet, quam *diversæ* illius *species* inter Practicos vulgo commemorentur, ad quas *antiquissimos* medicos minime ita *solicitè* attendisse deprehendimus: unde hac ipsa dissertatione potius de *illo vomitu cruento* tractare constituimus, in quo *primario* tales *causales* respectus occursant, qui *indoli Hæmorrhagiarum* magis quadrant, quod videlicet sub tali vomitu *particularis* & singularis ratio atque *directio* adsit, quo sanguis *superfluus* atque *molestus* vicario hoc actu eliminetur & *imminuatur:* sicut hujus circumstantiæ eximiæ dignitatis exemplum profert *Hippocrates* quando *Sect. V. aph. 32.* dicit: *mulieri sanguinem evomenti, menstruis erumpentibus solutio fit*, quod etiam *Celsus Lib. II. cap. 8.* allegat: neque minorem attentionem meretur *parallela* observatio fide dignorum Practicorum, qui vomitum cruentum, ex *inversis* motibus *hæmorrhoidalibus* ortum, commemorant; de qua re conferatur *Illustris Stahlius Dissertatione de Motus sanguinis a crasi & viis non pendentibus vitiis*; nec non *A. N. C. Dec. III. An. IV. obs. 102. de Hæmorrhoidibus per vomitum rejectis*; *Hæchstetterus Dec. II. Cas. 5. Dejectio nigra ut pix & sanguinis vomitus absque noxa: Platerus Observ. Lib. III. de vomitione obs. 1.* ubi de *vomitu & dejectione sanguinis grumosi & picis instar nigri* tractat, & dicit quod in il-

illo casu *Hæmorrhoidum provocationem utilissimam censuerit: Joh. Crato Cons. Lib. 6. Cons. med. cons. 6. de rejectione sanguinis melancholici per sedem & vomitum: Gregor. Horstius Epistol. Medic. Lib. II. Sect. XV. vomitus sanguinis cum dejectionibus nigris. Rhodius Cent. II. obs. 65. vomitus cruentus cum dejectione bilis atræ:* & cum ejusmodi species vomitus cruenti ab ipsis solertioribus observatoribus aliis *præpositæ* fuerint, quæ subinde in Pathologia practica *digniores* considerationes involvunt, ob id ad illas hoc loco magis animum dirigere placet; præprimis cum fermè nullus peritorum practicorum priorem circumstantiam, quod videlicet *vomitus cruentus* cum *Mensium* vitiis exactam *affinitatem* habeat, oblivioni tradiderit: ut ex sola hac circumstantia nimirum ex exquisita hac medicorum *harmonia* & ipsa *Historia practica* teste elucescat, quo eo magis advertendum sit, cum reliquæ causæ, quæ vulgo in Pathologia Practica allegantur, præ hisce *rariores* & interdum *obscuriores* esse, observentur.

§. V.

Quo vero hæc vomitus cruenti species, de qua hoc loco disserere animus est, magis innotescat, tunc aliquot *differentes* alias cruentæ hujus evomitionis species allegare lubet, inter quas illa singularis est sanguineæ evomitionis & interdum intercurrentis complicatæ cruentæ dejectionis species, qua integris etiam frustis aut grumosis & coagulatis glebis sanguis projicitur in affectu peculiaris conditionis & considerationis, quem vulgo *subluxatorio* effectui adscribere solent, & vocant **das Wehe-Thun; oder sich einen Verdrieß thun**, quod idem est, **als sich verdrehen**: ubi contingit, ut homines utriusque *sexus*, & diversæ etiam *ætatis* non exclusis penitus *infantibus*, ex gestatione & elevatione *ponderum* aut ex incauto & inconsiderato motu *flexorio* corporis, in hanc afflictionem incidant: ubi in maximo hujus calamitatis gradu evenit,

 ut

ut ſub gravi virium jactura, & appetitus langvore, in ſumma lumborum regione circa hypochondria ſpaſtica ſenſibilis & dolorifica tenſio corripiat, concurrente æſtu febrili aliquando mitiori & leniori, aliquando & quidem in ſubjectis plethoricis vehementiori, quin accedente moleſta atque ſuſpecta abdominis tenſione aut plenaria duritie, donec tandem ſub moleſtis vomendi conatibus aut inſolitis inteſtinorum torſionibus, vel ſurſum vel deorſum, vel utrobique ſangvis egeratur: præprimis vero tale quid obſervatur in *infantibus*, qui magna reſpirandi difficultate obruuntur, & quaſi convulſivo *aſthmatico* affectu opprimuntur, ut anxiam, operoſam & acceleratam reſpirationem experiantur: ſubinde aliquando alvus deprehenditur ſiccior eſſe, aut plane adſtricta & occluſa, ſub qua retentione non modo interna anguſtia major & gravior ut & hypochondriorum tenſoria afflictio immoderatior, ſed & concurſus febrilis exæſtuationis, inquietudinis, ariditatis & ſiticuloſitatis certior exiſtit, donec tandem alvus liberetur & grumoſus ſangvis dejiciatur, quod etiam interdum absque prævia tali alvi occluſione evenit: quo magis vero hypochondria affliguntur, & cardialgiæ ſuperveniunt, imo ſenſibiles tenſiones, & manifeſtæ quædam hypochondriacæ regionis indurationes accidunt, eo certius denique vomitus accidentes ſanguinem talem grumoſum rejiciunt, & ſingularem cruenti vomitus ſpeciem conſtituunt, de qua hoc loco minimè disſeremus.

§. VI.

Ita alterius indolis cruentus vomitus eſt, quando in ſubjectis *Spleneticis*, & poſt diuturnum *infarctum* Lienis ſanguis intra ventriculum perrumpit; quippe qui vomitus, licet *periculoſior* ſit, cum tamen ad noſtram tractationem illuſtrandam inſerviat, inferius paulo clarius explicandus erit: interim ab illa ſpecie quam impræſentiarum

rum pertractandam selegimus, non parum *differt*, ut propterea illius differentia hoc ordine annotari debuerit: Proinde aliam vomitus cruenti speciem constituit, quando in subjectis admodum *plethoricis* vel ob frequentem vel ob potentioris & impetuosioris minusque securi *Vomitorii* usum sanguis intra ventriculum *perrumpit*, & cum vomitu denique expellitur; vel quando oblata *corrosiva* remedia sive vulgaria acida, sive *arsenicalia* adeò interiorem ventriculi superficiem & Vasculorum sanguiferorum orificia *excoriant* ut sanguis denique effluat, & in notabili quantitate in ventriculo colligatur ac denique immoderato vomitu expellatur, quem interdum oblata talia corrosiva subjecta eo certius causantur, quo *majori* copia ingesta fuere; cujusmodi exempla passim in observationibus medicis recensentur, ut minimè necessarium reputemus, quo in diffusiorem Historiarum conquisitionem, collectionem & allegationem nos immisceamus: illud tantum hoc loco prævia quadam admonitione præoccupamus, ne à tali casu in *ætiologica* vomitus cruenti deductione præceps ille *saltus* instituatur, quasi horrida illa sanguinis *acrimonia* tam facilè ab intra texturam ventriculi *arrodat*, aut quasi *imaginaria* illa saburra *hypochondriaca* & *scorbutica* ventriculi acida, austera, pontica, &c. tam facilè *superficiem* ventriculi corrodat, & vasculorum ostiola detegat, quo ita subitò sanguis transfluat atque effluat: juxta quem conceptum ejusmodi cruentus vomitus longe *frequentior* esset, ac vulgo deprehenditur: interim negare minime volumus aut possumus, quasi *acriora* pharmaca interiorem *villosam* ventriculi constitutionem adeo *abstergere* & abradere nequeant, quo sanguis ex apertis ventriculi *porulis*, etiamsi nullum venulæ ostium detersum sit, *transudet*, & successive in cavitate illius augeatur, cujusmodi exemplum allegat *Franciscus Glissonius in tractatu de ventriculo & intestinis* de puella ubi in ventriculo nullum

lum vas disruptum repertum fuit, quæ vomitu cruento laboravit, cujus interior ventriculi superficies ab oblato pharmaco abstersa, sanguinem fudit. *conf. Bonettus sepulchreti Anatomici Lib. III. Sect. VIII. obs. 7.* qualis parallelus effectus obtingit in *dysentericis* fluxibus, in quibus ab inhærente *acriori* inquinamento ita *arroditur* & detergitur intestinorum *textura*, ut sanguis non modo ad *vasorum* orificia effluat, sed etiam a reliqua *textura* corrosa affluat: neque denique de illa vomitus cruenti specie, hac occasione agimus, quæ à *deglutitis instrumentis* acutis & texturam ventriculi *incidentibus*, aut quæ à *vermibus* retentis aut *hirudinibus* deglutitis provenit, quales historias operosius recensere haud è re nostra esse reputamus, cum directè ad propositum nostrum non spectent, interim *Zacut. Lusitanus Med. Princ. Hist. Lib. II. Hist. 9. & Lazarus Riverius obs. med. Cent. 4. obs. 26.* conferri possunt.

§. VII.

Cum hactenus *generalem* aliquam *præparationem* ad proximam *specialiorem* tractationem præmiserimus, ita ordo rei postulat, quo *Historiam* hujus cruenti vomitus tradamus, de quo nobis hac Dissertatione sermo erit: propterea mox ordine primum indicandum est, quod hic affectus non cuilibet *sexui* promiscua *frequentia* familiaris existat, sed quod *sequiori* præ virili usitatius obtingat: id quod sedula *observationum* medicarum collectio & conciliatio facile attestabitur, ubi sane inter decem fœminas vix duo masculi reperiuntur, quibus obtigisse legitur: ex qua circumstantia peculiaris elucescit *ratio*, per quam sequior sexus ad hanc Hæmorrhagiam magis *dispositus* intelligitur, & facile propterea liquet, quomodo *Mensium* negotium, primaria *causandi* ratione, ad hunc affectum contribuat; unde unanime peritorum practicorum & observatorum est suffragium, quod ex *mensium vitiis* hic vomitus primas suas *origines* capiat: exinde vero iterum ex

Histo-

Historia practica significamus, quod sequiori sexui *ante* mensium *primam* eruptionem & post illorum *ultimam* cessationem cruentus vomitus haud eveniat, sed intra illum temporis *terminum* comprehendatur, quo Menses adhuc *fluere* deberent: vix vero hæc Hæmorrhagia *junioribus* facile puellis obtingit, quin potius paulo *adultiobus* & ferme in *medio* termino totius & universi *ambitus* quo *Menses* currere, recurrere & decurrere solent, constitutis obveniat: quando vero mensium fluxus *justa* ætate absolute *cessavit*, non facile invadit subjecta: quod si vero contigerit, ut *præmaturius* menstrua purgatio in fœminis *activioris* animi cessaverit, vel si *circa* legitimum suum *exitum* cum eximia *difficultate* procedat, aut *defective* etiam succedat, interim aliæ *immoderatæ*, præcipuè *anotericæ* commotiones concurrant, tunc etiam vel *annosiorem* periodum hic cruentus vomitus ingreditur, vel planè Mensium *cessationem* comitatur, tanto magis in fœminis *præcipitis* & *impatientis*, nec non multis *patheticis* commotionibus indulgentis, activitatis. Quodsi etiam in fœminis *hæreditariæ* quædam anomaliæ circa mensium successum obtingant, tunc evenit subinde ut ætate *juniores* ad cruentum vomitum disponantur: id quod etiam contingit, si puellis mensium *suppressione* laborantibus, *vomitoria* remedia offeruntur, utpote quæ ad *citiorem* cruenti vomitus invasionem *viam* aperiunt & *motus* provocant; quales posteriores circumstantiæ in reliqua Historia practica bene discernendæ sunt.

§. VIII.

Dum itaque in vomitus cruenti explicatione *sequior* sexus majorem attentionem meretur, ita in hoc adhuc aliquas circumstantias annotare lubet, & quidem quod in genere ad hunc affectum *activior* & *immoderatior* indoles contribuat; unde fœminæ *prædominantis* phlegmatici temperamenti non facile huc inclinant; interim

& *sanguineum* & *cholericum* temperamentum aliis prævalet; licet cum tali reliqua temperamenta commixta esse possint; unde sanguineo-melancholici, melancholico-sanguinei, cholerico-melancholici, melancholico-cholerici, cholerico-phlegmatici, sanguineo-phlegmatici temperamenti fœminæ huc inclinant: requiritur itaque ad ejusmodi *extraordinarium* actum, *major* animi alacritas, quæ licet non statim quoad *externum* impetum manifesta sit, tamen *tacito* & *intimo* suo successu sese comprobat: hinc tales fœminæ utplurimum animo *mobiles*, *molles* atque *sensibiles* deprehenduntur, *contumaces* tamen, *impatientes* atque *immorigeræ*; in quibus subinde *inordinati* mores obtingant, quales vulgo dicuntur **heimtückisch, eigensinnig, unartig**; sed quæ præterea ad extraordinarias resolutiones *præcipites* sunt, atque facile *excedunt*: neque tantum hi consueti mores in iisdem observantur, sed & singularis proclivitas ad immoderatas *patheticas* commotiones in illis advertitur; unde faciles sunt ad *iracundiam* & illam quidem magis *tacitam* atque *tenacem*, quam impetuosam & *violentam*, nec non ad *desideria* immodica aliasque tales animi passiones, quæ multam *commotionem* inferunt; siquidem non modo ad *primam* hujus vomitus invasionem talia *pathemata* contribuunt, sed ad *revocationem* illius apprime satisfaciunt; sicuti hujus circumstantiæ mentionem fecit *Celeb. Stahlius tam in Epist. de Motu Tonico vitali* quam in *Pathologia* sua: illud vero adhuc hac occasione significare volumus, quod hic affectus ad *rariores* fœminarum morbos pertineat; quemadmodum præ aliis *communibus* maximeque notis Hæmorrhagiis *infrequentior* existit, ut sua *raritate* propterea *alios* infrequentes sanguinis fluxus *superet*: quam rarus vero est in se spectatus, tam usitatus vero aut *magis familiaris* esse observatur in *fœminis*, quam in *viris*, utpote *distincta* & eximia *raritas* in viris eo magis de

in-

incongrua illius ratione & relatione erga *virilem* ſexum teſtimonium quoddam perhibet, ſiquidem propterea cum majori *omine* hoc affectu viri laborant, quam fœminæ.

§. IX.

Dictum fuit, quod hic affectus *maſculinum* ſexum *rariſſime* omnium occupet, ubi ſubinde certæ *circumſtantiæ* annotandæ ſunt, quæ vomitum cruentum in viris *comitantur:* etenim Hiſtoria practica teſtatur, quod non niſi ejusmodi viris evenerit, qui 1) moleſto & gravi affectu *hypochondriaco diutius* laborarunt, 2) in quo ſubinde iniquæ & *incongruæ* tractationes occurrere 3) quæ vel in perverſis *artificiis.* 4) vel in turbulento *regimine* & prava *diæta* conſiſtunt; ſiquidem 5) etiam mali ægrotantium *mores* & 6) tacita atque immodica *pathemata* animi, ut iracundia & mœror non parum contribuunt; 7) accedit etiam multa *ſedentaria* vita, qua ejusmodi hypochondriaci utuntur, nec non 8) *alvi* frequens occluſio atque 9) *parcus* potulentorum uſus; præprimis quando 10) ita affecti valde *nauſeabundi* ſunt, atque frequentes moleſtias ex *ructibus* experiuntur, aut quando 11) multum cum *anoterica* flatulentia anguntur & ſubinde 12) plurimos ſuos urgentes cruciatus in *ſiniſtro* hypochondrio perſentiſcunt, qui 13) *irregularibus* & interdum *repentinis* commotionibus corpus exercent, maximè vero qui ſub toto hoc ſtatu 14) artificialibus *vomitoriis* vexantur & quando 15) in ejusmodi ſubjectis *frequens nauſea* atque 16) ventriculi moleſta tenſio atque *torſio* concurrit, ut & quando 17) ita affecti hypochondriaci homines, interdum *ſpirituoſa* & ſanguinem valde *turgefacientia* ingerunt, aut quibus 18) fluxus aut motus *hæmorrhoidales* repreſſi & per *vomitoria* remedia in *hypochondriorum* regionem ſeducti fuerunt, aut quando viri 19) diuturna *quartana* vexantur, & ſub reliqua alvi *ſegnitie* copioſis *adſtringentibus* offen-

duntur, ut tandem in hypochondriis, maximè vero *sinistro* ominosa oppletio obtingat, quæ denique sub continuatione *perversæ* medendi methodi, aut sub concursu *animi pathematum* in talem perruptionem atque eventum desinit: & quemadmodum 20) cum *scorbuto* afflicti viri tales recensitarum circumstantiarum in reliqua sua calamitate experiuntur, ita interdum vomitus cruentus scorbutum *comitari* solet; tanto magis vero si *vomitoria* remedia minus consulto offeruntur, sub mali *exacerbatione* obtruduntur, aut aliquoties etiam inopportunè *repetuntur:* ubi 21) minime hanc circumstantiam peculiaris momenti omittere aut prætervidere lubet, quando viri ex *hæreditaria dispositione splenetici*, aut *hæmorrhoidales splenetici* cum *vomitoriis &* acribus *stomachicis* medicamentis offenduntur; utpote quales circumstantiæ, exactè ad Historiam Practicam spectantes, occurrunt, quando viri cruento vomitu afflicti conspiciuntur.

§. X.

Deinde de hoc vomitu cruento in *viris* notandum est, quod communiter *impetuosior* & *acerbior* sit ac in *fœminis*, subinde etiam *diutius* duret, neque ita facile sua *sponte* desinat, uti interdum in fœminis sponte cessat, propterea que *periculosior* existat, cum variæ aliæ *accidentales* circumstantiæ coincidant, quæ eundem ominosum reddunt: tanto certius vero notabile periculum involvit, quando sæpius recurrit, in viris, unde *Cardanus in aphorismum 21. Lib. IV.* dicit: quod *plures fœminæ, pauci autem viri sine periculo ex vomitu cruento periodico evaserint: conf. Schenckius Lib. III. de sanguinis vomitu obs. 3.* quando vero *Hæmorrhoides suppressas* hic vomitus sequitur, tunc vix ita *confestim* periculosus esse observatur: siquidem singularia exempla occurrunt, quæ in viris hunc vomitum plane *innoxium* prædicant, è quibus peculiare illud est, quod *Plinius* de viro allegat, qui cum *annuo* vomitu cruento ad notabile

seni-

ſenium pertigit quando *Lib. XI. obſ. 38. Hiſt. Nat.* illum caſum proponit de ſene, qui cum annuo tali profluvio ſanguinis ex ore, *nonageſimum* annum exceſſit, id quod *Schenkius* l. c. *obſ. 2.* de *vomitu cruento* interpretatur: quemadmodum *Ioachimus Camerarius obſ. 155.* de fœmina aſſeverat, quod cum tali vomitu ad *nonageſimum ſextum* annum pertigerit: de reliquo vero etiam Hiſtoria practica teſtatur quod in fœminis hic vomitus facilius in *habitum* aliquem degeneret & *periodicus* evadat, minus vero facile nedum quidem ſæpe in viris: quodſi etiam à diverſis obſervatoribus vomitus cruentus in viris innoxius deprehenſus fuit, tunc ſingularis circumſtantia interdum concurrit, quam proinde ipſi aliquando recenſent, ſicuti talis hiſtoria allegatur in *A. N. C. Dec. II. An. VII. obſ. 199. Dec. III. An. VII. & VIII. obſ. 212. conf. Zacut. Luſitanus Med. Princ. Hiſt. Lib. II. Hiſt. 10. Raſius Lib. 9. continent. tract. 2. c. 2.* ubi ejusmodi exempla plura occurrunt, quibus *ſalubritas* vomitus cruenti in affectu *ſplenetico* confirmatur: quanquam hæc utilitas non omnibus exinde affulgeat; *conf. Marcellus Donatus Lib. IV. de medic. hiſt. mirab. c. 9.* & quanquam contingat, ut in ejusmodi *lienis induratione* ſuperveniens vomitus cruentus talem infarctum *reſeret* atque tollat, tamen ſuſpicio manet, ne in *futurum* pravi ſucceſſus accidant, unde de talibus *Lienoſis Dodonæus* ſcribit, quod ex *recurrente* vomitu cruento pereant: uti *Foreſtus* ex eodem profitetur *Obſ. Medic. Lib. XVI. obſ. 24. in Schol. ſcribit Dodonæus ſe multos cognoviſſe ſanguinem vomitione ex Liene rejicientes, qui pallentes fuere & in quibus ſæpe numero ſiniſtro hypochondrio tumidus ſplen manifeſte (ut in illo qui ſanguinem copiosè ex Liene evomebat) ſentiebatur, ſed ante vomitionem; nam ex vomitione exonerato jam ſplene ſubſederat tumor, nec deprehendi poterat: plerique horum tertia aut quarta vomitione vel etiam frequentiore (multis inter ſingulas menſibus, ut plurimum intermediis) perierunt.*

§. XI.

Occasione præsentis considerationis de vomitu cruento in *viris* institutæ, notare debemus, quod ob *splenis* affectus interdum viri huic *vomitioni* subjiciantur, sub illa tamen diversitate, ut si tempestivè hoc contingat, haud ita *periculosus* deprehendatur talis vomitus, modo non nimis *sæpe* revertatur: si vero ejusmodi splenis infarctus *diutius* durarunt & tunc denique vomitus ille supervenit, vix aliquam *salubritatem* affert, licet utilitatis cujusdam *simulatio* occurrat, quæ *adultioris* illius infarctus *abolitionem* promittere posset: unde etiam in loco citato *Forestus* dixit: *quibus ex Liene sanguis funditur, raro in prima vomitione deficiunt, sed vel recurrente subinde sæpius vomitione pereunt, veluti cuidam accidit cum tertia vice vomitione sanguinis ex Liene utcunque copiosa laborasset, & hic quoque obiit*: sicut de tali vomitu cruento ex *tumore* & *infarctu Lienis* orto *Schenkius l.c. obs. 5.* confitetur: *tertia aut quarta vomitione vel etiam frequentiori perierunt*: ita enim experientia attestatur quod ejusmodi cruentus vomitus periculosus & præ vulgari fœminarum vomitu sanguinis ominosus sit, qui subjecta corripit, quæ *alio morbo* diu defatigata sunt præcipue quæ diuturno & *corrupto* affectu *hypochondriaco* aut *splenetico* laborarunt, ubi denique ex aliquo vitio *diætetico*, aut *animi* pathemate sanguis intra cavitatem ventriculi eructat: tanto certius & citius vero hæc evomitio periculum suum infert, quando *prodiga*, *immodica*, anxia & *impetuosa* est, quando sanguis *nigricans* instar tenacis *axungiæ* excutitur, ubi quidem contingit ut præcedens *scirrhus* lienis *detumescat*, sed eo ipso hoc viscus *flaccidam* aliquam debilitatem nanciscatur, dum hactenus adeo distentum fuit; intra quod si denuo *floridior* sanguis affluit, hic vel repente in *stasin* emortualem delabitur, & *corruptionem* putridam concipit, ut præceps periculum immineat, vel pessima *consectaria* inde metuenda sunt, ut vel

re-

recurſus ejusmodi ſuſpecti vomitus cruenti vel *tabes hectica*, *œdemata*, *aſcites*, &c. vitam abbrevient: ex quo facile liquet, quam *æquivoca* ſit illa ſalubritas, quæ ex vomitu cruento in *lienoſis* promittitur: ita *Dodonæus obſ. 26.* allegat hiſtoriam *lienoſi*, cui vomitus cruentus obtigit, in quo demortuo lien *corruptus* deprehenſus fuit: contra vero *Raſis Lib. 9. tr. 2. c. 1.* recenſet hiſtoriam fœminæ *lienoſæ*, in qua cruentus vomitus *utilis* obſervatus fuit. Denique repetita vice commendamus, quod in *viris* ille vomitus cruentus eximiam attentionem mereatur, qui cum *Hæmorrhoidum* fluxu vel *alternat*, vel illius *ſuppreſſionem* excipit.

§. XII.

Sed cum ultima hæc obſervatio paulo curatiorem attentionem mereatur, ita illius hoc loco ſeorſim mentionem facere placet; videlicet quod viris aliquando vomitus cruentus obtingat ex *Hæmorrhoidum ſuppreſſione*, imprimis *repente* facta; quando poſt prægreſſa molimina *ſpaſmodica hypochondriaco-hæmorrhoidalia* denique Hæmorrhoides actu erumpunt & aliquandiu ſuccedunt, ſi ſub hoc *fluxu* repentina quædam incommoda obtruduntur, maxime vero ſi immoderatiores *patheticæ* commotiones committuntur, unde hæmorrhoidalis purgatio ſub reliqua vegeta humorum *commotione* repente *ſubſiſtit*, inde evenit, ut ſub *immoderatiori* gradu motus *ſurſum* tranſeant, adeoque *ſpaſticæ*, tenſoriæ, rigidius & ſenſibilius ſtrictoriæ commotiones denuo *hypochondriorum* regionem invadant, quidquod confeſtim *alvus* firmiter occluditur; *obrigeſcunt* extremitates, corripit inopina *anguſtia* & præcordiorum arctatio, ut frigidus ſudor, erumpat & extrema membra *frigeſcant*; opprimitur *reſpiratio*, obnubilantur ſenſus, invadit *vertiginoſa* perturbatio, maximè vero angit dolor in *ſiniſtro* hypochondrio, accedit interdum internus *ardor*, concidunt vires,

ob-

obſcurantur oculi, cordis motus eſt *durior* & *plenior*, ſupervenit *nauſea*, *torſio* ventriculi, conatus ad vomendum, propenſio in *lipothymiam*, denique ſequitur ipſe actualis vomitus cruentus, ſub impetuoſis proſecutionibus, qui ſubinde in tali ſcena ſatis diu continuat admodumque affligit: quo *impetuoſius* itaque hic vomitus decurrit, eo certius *periculoſis* conſectariis ſubjectus eſt; quo *moderatius* vero in hoc ſtatu procedit, eo minus ſuſpectus eſt, ſed eo magis exinde aliqualis *ſalubritas* colligi & obſervari poteſt: quodſi vero tunc *frequentius* recurrat & ſub quolibet recurſu *vehementius* inſiſtat, tunc periculo non vacat, licet obſervatores teſtimonium ſuum interponant, quo repetitum etiam vomitum cruentum hæmorrhoidalem ut innoxium producunt atque confirmant: interim illud adhuc hac occaſione inculcandum erit, quod hic vomitus cruentus, qui in Hæmorrhoidum *vicarium* ſubſidium adminiſtratur, & in maſculino ſexu ſuccedit *ſenſibilior*, mobilior atque *intricatior* exiſtat, quam alter, qui in *ſequiori* ſexu *menſtruæ* purgationis vices ſupplere debet; ut ita ubique vomitus cruentus in *fæminis* comparativè *benignior* eſſe deprehendatur; ſicut hactenus per plures animadverſiones de vomitu cruento in *viris* actum fuit.

§. XIII.

Revertimur iterum ad vomitum cruentum in *ſequiori* ſexu explicandum, de quo in præcedentibus dictum fuit, quod ratione ſuæ durationis *brevior* exiſtat, neque ita vehementer inſiſtat, niſi hoc in extraordinariis caſibus contingat, unde etiam vel *ſponte* iterum ceſſat, ſed ſubinde *facilius* iterum *redit*, ita ut propterea vel in ſuſpectum *habitum* degeneret, ubi fœminæ ita afflictæ vix levi *pathetica* commotione irritantur, quin illius inſultantes *apparatus* atque eluctationes experiantur, vel certis *periodis* revertatur; unde tot obſervationes paſſim leguntur,

guntur, quæ vomitus sanguinis *menstruum* decursum aut recursum commemorant; aut quomodo vomitus cruentus ob Mensium vitia toties insultet, quoties illud tempus revertitur, quo *menses* recurrere & *erumpere* deberent: quam circumstantiam præ aliis in variis locis explicavit *Excell. Stahlius*, quo benevolum Lectorem remittimus; sicut non necessarium esse existimamus, quo multas observationes seorsim recenseamus, quæ de *menstruo* cruenti vomitus recursu testantur, è quibus multis allegamus *A. N. C. Dec. I. an. 1. obs. 95.* ubi demonstratur, quomodo hic sanguinis vomitus per *mensium restitutionem* curatus fuerit, quo ipso subinde veritas aphorismi *Hippocratici*, de hoc sanguinis vomitu differentis, confirmatur: ita *Salmuthus Cent. II. obs. 3.* ejusmodi frequentem & *periodicum* vomitum recenset; & licet circa illa tempora, quibus Menses *reverti* solent, non semper in fœminis, quibus semel talis vomitus obtigit, *actualis* talis hæmato-emetica eructatio eveniat, tamen *molimina* illa, ad hunc vomitum collimantia, ad minimum *redeunt*, quæ eminentes suos cruciatus exquisite inferunt: & sicut aliæ fœminæ, mensium *defectu* laborantes, circa *illa menstrua* tempora non raro *morbidas* suas afflictiones, cum mensium negotio *parallelas*, experiuntur, ita si ejusmodi mensium *anomalias* vomitus cruenti molimina excipiunt, tunc comuniter eadem circa *menstruos* recursus suam tragœdiam ludunt, ut posthac facilius plenaria *adsuetudo* in hac Hæmorrhagia occupet: & licet hic cruentus vomitus in mitiori & simpliciori suo decursu in *sequiori* sexu non statim horridus aut *periculosus* sit, tamen si in talem *habitum* degenerat aut *impetuosius* decurrit & recurrit, non absque omni periculo & *suspicione* esse observatur.

§. XIV.

Quod vero *specialiorem* invasionem atque decursum vomitus cruenti attinet, tunc sequentia phænomena at-

tendenda ſunt: præcurrunt utplurimum *inordinatæ* alvi excretiones, quid quod nonnunquam alvus plane ſicca & *obſtructa* occurrit: deinde antecedunt inſolitæ quædam commotiones *tenſoriæ* atque ſtrictoriæ, quæ ſucceſſive magis ad *præcordia* tendunt; tandem ſeſe utplurimum in *ſiniſtrum* hypochondrium dimittunt, ibique *fixius* hærent atque affligunt, ut non modo fœminæ in eodem *ſenſibiles* dolores experiantur, ſed & unà *reſpiratio* laboret: unde eximia *præcordialis anguſtia* concurrit, quæ interdum in illum ſenſum tranſit, quem exprimunt: **es wolle ihnen das Hertz abtrucken**; & talia *cardialgica* pathemata nonnunquam ita exacerbantur, ut *ſemi convulſiva* reddantur: angitur inde ipſe *animus*, & in regione *hypochondriorum* magna inquietudo percipitur: facies interea *pallet*, oculi *obſcurantur*, contrahitur ſuperficies corporis, *obrigeſcunt* extremitates membrorum & ſubinde *frigeſcunt*, erumpit ſub eximiis anguſtiis *ſudor frigidus*; alternat quandoque moleſta *phlogoſis*, pulſus eſt *durus*; vires eximiè *languent*, ſomnus eſt *perturbatus* & imminutus: deficit *appetitus*, & ſi alimenta, imprimis *ſolidiora*, ingerunt, longe pejus habent & intenſiores *anguſtationes* perſentiſcunt: concurrunt *cardialgico-ſpaſtici*, *hypochondriaco-hyſterici* cruciatus; nonnunquam percipitur in regione *ventriculi inflatio* & dolorifica *durities*, ut propterea eandem regionem *attingere* non queant, cum dicant: **es thue ihnen ſo wehe wie Blut-Schwären**: aliquando *caput* unà affligitur & quidem *vertiginoſa* temulenta & oppletoria perturbatione; accedit denique *nauſea* & ſenſibilis *torſio* ventriculi; interea vero in *ſuperficie* corporis, venæ, quæ ante conſpicuæ fuerant, *evaneſcunt*; tandem ſub continuatione prædictarum anguſtiarum & *lipothymiæ* invaleſcentis metu ſequuntur *conatus* vomendi, quin denique ipſe *actualis* cruentus vomitus ſupervenit, qui per vices & intervalla repetit & continuat, ut interdum ſatis notabilis
ſan-

sanguinis quantitas rejiciatur: & hic vomitus tam diu *insistit*, quam diu *angustiæ* illæ *cardialgicæ* & *sinistrum* hypochondrium detinentes, continuant: coguntur itaque fœminæ, quo decumbant, quæ quotiescunque corpus *erigunt*, toties non modo prædictas *capitis* afflictiones, sed & reliqua *incommoda* sensibilius experiuntur: exturbatur vero sanguis vel in forma *frustorum grumosorum* interdum magnitudinem ovi æquantium, quando vero vomitus nimis cito se invicem sequuntur, adeoque *largius* & *celerius* sub majori apertura, intra ventriculum facta, sanguis in cavitatem hujus transfluit, tunc etiam interdum *fluidus* sanguis evacuatur.

§. XV.

Sicut hæc familiaria signa sunt, quæ vomitum cruentum produnt & comitantur, ita ulterius annotari debet, quod longe *immoderatior* ille fiat, quo magis alvus *occlusa* est: quando vero post aliquam moram cessat, tunc *virium* defectus aliquandiu continuant; facile vero iterum redeunt, donec hæc tragœdia alia occasione revertatur: illud vero iteratò inculcamus, quod tales fœminæ communiter *mensium vitia* patiantur, sive imminutionem sive plenariam suppressionem; uti interdum in praxi medica talia exempla occurrunt, ubi *Menses* & *vomitus cruentus* inter se *alternant*, licet illi *parcius* magisque irregulariter decurrant: neque desunt exempla ubi *gravidis* cruentus vomitus obtigit, quorum observatores etiam passim reminiscuntur, ut *Salmuthus Cent. II. obs. 54. Bartholinus Hist. Anat. Cent. I. obs. 19. A. N. C. Dec. 1. An. IX. X. obs. 6. & 20. &c.* ex quibus aliqua *innoxium* alia vero *nocivum* talem vomitum producunt: interim rarissima talis est observatio, inter omnes reliquas: neque silent medici de vomitu cruento in *puerperis*, quemadmodum *Hippocrates* hujus phænomeni duplici loco reminiscitur *in Libr. de Nat. Mul.* §. *46.* & *de Morb. Mul.* §. *72.* *Si*

ex

ex partu ſanguinem vomat, hepatis fiſtula ſauciata eſt & dolor ad viſcera procedit & cor convellitur; minime vero placet hoc loco latius de tali vomitu cruento differere; utpote qualis perinde præ alia ſpecie rarior eſt: illud vero ex obſervatione medico-practica adhuc adjiciendum eſt, quomodo interdum *ſuppreſſi* Menſes *imprægnationem* aliquam mentiantur, ut abdomen *intumeſcat* & *indureſcat*, *cardialgiæ* & *tenſoriæ* moleſtiæ occupent, quæ à credulis minusque peritis fœminis cum ingravidationis ſignis *confunduntur*; affligunt unà *conatus vomendi* cum multa nauſea, donec tandem ſuperveniens *vomitus cruentus* dolum prodat & omnis ſpes imprægnationis concidat; qualem Hiſtoriam commemorat *Hagendornius A. N. C. Dec. I. An. III. obſ. 218. de falſa ingravidatione vomitu ſanguinis coagulati detecta:* denique etiam accidit, ut ſub *copioſiori* ſanguinis transfuſione intra ventriculum ſupervenientes motus *excretorii*, non modo *exacerbata* ſua efficacia ſanguinem aliqua quantitate *ſurſum*, quadam etiam, uno eodemque impetu *deorſum* expellant; ſicut in *cholera* morbo, bilis per *vomitum* & *purgationem* ejicitur.

§. XVI.

Ne vero ſtatim hanc hiſtoricam vomitus cruenti deſcriptionem abrumpamus, ſupereſt quo adhuc aliquot *Prognoſticas* animadverſiones annectamus, & ita denuo indicamus, quod hæc evomitio ſanguinis in *fœminis* haud ita *ſuſpecta* ſit ac in *viris*; & licet una aut altera vice hic vomitus in viris non *confeſtim* perniciem ſuam inferat, tamen *proximius* illa ingruit, tanto *citius* vero ſupervenit, quo magis *prægreſſi* inſultus per famoſa *adſtringentia* & *opiata* cohibiti fuere; hinc utplurimum excipiunt vel abdominis *indurationes* & *intumeſcentia*, vel atrociſſimi affectus *hypochondriaci*, aut ſuſpecti & periculoſi *ſplenetici*, vel *ſcirrhi hepatis*, vel *tabes*, *icterus* flavus & niger, *hectica*, *appetitus* perpetuus defectus, *œdemata*, *hydrops* &c. qui ſinguli

guli affectus utplurimum *funestum* eventum nanciscuntur: quodsi etiam contigerit, ut ejusmodi vomitus ex *inversis* motibus *hæmorrhoidalibus*, aut plane *suppressis* Hæmorrhoidibus ortus sit, tunc *melius* signum est, si Hæmorrhoides *redeunt*: quo *sæpius* contra & per *brevia* intervalla in viris *revertitur*, eo *periculosior* existit: & si talis vomitus, sive in *viris* sive in *fœminis* per communia *adstringentia* suppressus fuit, tunc facilius accidunt pathemata *cardialgico-suffocativa*, *convulsiva hypochondriaca*, *hysterica* aut *asthmatica*, & contumacissimæ *alvi* oppressiones: Rarissima sane sunt exempla vomitus cruenti *absolute* innoxii, quando illum natura, ut *consuetum* actum administrat, sicut *Panarolus Pentecost. I. obs. 6.* fœminam allegat, quæ *singulis* Mensibus usque in *Senium* per ventriculum *Menses* evacuavit; & uti similem salutarem cruentum vomitum recenset *Rhodius Cent. II. obs. 94.* quem vomitum si medici *cohibere* voluerunt, ægrius exinde habuit fœmina, missis pluribus testimoniis: ita enim in fœminis non ita *subito* perniciosus est, nisi cum maximo erumpat *impetu* & *immoderate* continuet, ut simul & semel metus mortis adsit, Si tamen *frequentius* recrudescit aut in pravum *habitum* abit, neque tunc unquam à *suspicione* & *periculo* liber est, sed œconomiam vitæ & sanitatis admodum turbat: quodsi vero hic vomitus cruentus in fœminis *repente* opprimatur, præcipuè per adstringentia, tunc facilius insequuntur pathemata atrocia *hysterica*, *suffocativa*, *strangulatoria*, *convulsiva*, *colico-convulsiva cardialgico-convulsiva*, aut *cachectica* & *hectica*, imo talia *stupende* convulsiva, quæ aliàs Mensium *anomalias* sequi solent; quod negotium latiori deductione explicavit *DD. Præses in Dissertatione de Mensium anomaliis convulsivis.*

§. XVII.

Quod in *genere* attinet judicium de vomitu cruenento, tunc *Hippocrates Sect. VII. aph. 37.* dicit: qui *sanguinem vomunt*, *siquidem sine febre*, *salutare*: *si vero cum febre*, *ma-*

lum, quod judicium etiam *Celsus* allegat *Lib. II. cap. 6.* & testatur etiam *experientia*, quod vomitus cruentus in affectu *acuto* longè *periculosior* sit, quam in alio statu: imprimis vero annotarunt jam veteres medici, quod ejusmodi vomitus, qui circa *criticum* diem & sic dicto *tyrannico* die contingit *lethalis* existat: quid quod illa omnino *periculosa* & suspecta est circumstantia, si vomitui cruento *febris* accidit: proinde ad Prognosin de vomitu hoc formandam illa observatio *Senis* spectat, quam superius produximus ex *Sect. V. aph. 32.* & quam *Celsus Lib. II. cap. 8.* ita repetit: *Mulier sanguinem vomens, profusis menstruis, liberatur:* id quod *Hippocrates* repetit *de Morbis Lib. I. §. 6. text. 11. Mulieri sanguinem vomenti, Menses erumpere, bonum:* id quod etiam optimum est indicium: contra vero *quam diu* menses *suppressi* manent, *tamdiu* status ita affectarum fœminarum suspectus est, ita ut sub justa *interpretatione* illa *Hippocratis* annotatio salvari possit, quando *Sect. IV. aph. 25.* dicit: *sanguis sursum quidem, qualiscunque sit malum: deorsum vero bonum, niger subtus secedens*: proinde *experientiæ* magis consona est illa observatio, quod fœminæ *vomitu* hoc afflictæ non satis aptæ reperiantur ad *concipiendum*; siquidem utplurimum *mensium turbæ* negotium *fœcunditatis* turbant, ni specialissimæ & *rarissimæ* observationes obstent; quo illam referimus, quam *Hippocrates* proponit *Coac. Prænot. §. 3. text. 460. in sterilibus & non parientibus sanguinis vomitus ad conceptionem prodest.* Si post cruentum vomitum diu remanet *decoloratio* faciei, appetitus *languet*, status *asthmaticus* detinet, alvus *sicca* & *stricta* manet, cibus ingestus *angit*, abdomen *induratur*, in sinistro hypochondrio *obscuri* dolores aut *tumores* persistunt, *malum* est signum: quando sanguis intra ventriculum *profusus* non sufficienter *evacuatus* est, sed retentus, ut *putrescit*, pessima symptomata accidunt: videlicet extremæ *angustationes*, *lipothymiæ*, suspectæ *torsiones* ventriculi

li & inteſtinorum, *frigidi* ſudores, *diſſolutiones* virium, *angor* animi, *caligo* oculorum &c. de *periodico* denique vomitu cruento practici magis *benignius* judicium ferunt, quam de *irregulari* & *exorbitante:* quæ ſingulæ animadverſiones ad prognoſticam præſentis thematis tractationem pertinent.

§. XVIII.

Jam vero in ordine ad cauſalem ſive *Pathologicam* vomitus cruenti explicationem progredimur, quam præmiſſæ Hiſtoriæ preſſius accommodare lubet: & dum ad *hactenus* explicatam cruenti vomitus *ſpeciem* animum dirigimus, mox in memoriam venit, quod *Galenus de ſymptom. differ.* dixit, nimirum *vomitum ſanguinis non ad ſymptomata, ſed ad opera naturæ reponendum eſſe;* cum quo dicterio convenit judicium *Avicennæ fen. 10. l. 3. tr. 3. c. 4.* quando aſſerit, non *omnem* vomitum cruentum *pernicioſum* eſſe, unde aliquam illius *ſpeciem* pro *actu naturæ*, à cauſa moleſta ſeſe *exonerantis* habet atque declarat quo referri meretur teſtimonium *Hœchſtetteri Dec. 2. caſ. 6. Schol. p. 163.* ubi vomitum ſanguinis actum naturæ vocat ad imminuendum ſanguinem onuſtum & ſuperfluum directum: & ita etiam bene aſſequimur, quod juxta antiquiſſimos & alios medicos hic vomitus cruentus, cujus in *principaliori* reſpectu hactenus mentionem fecimus, non ſit *turbulentus* aut *confuſus* actus ſed ſingularis *naturæ* operatio, qua ſanguinem *ſuperfluum* & ſimul *moleſtum* per *ſuperiorem* corporis regionem eliminare contendit, quando in *catoterica* illius ſalutari excretione *impedita* fuit: etenim ille *mos* eſt naturæ, ut dum in *uno* loco atque exitu vel delinquit, vel præcluditur, ad *aliam* partem atque regionem confugiat. Siquidem juxta ſcholaſticum verſiculum *mus miſer eſt antro, qui tantum clauditur uno;* quidni *natura* illa committat? quæ aliàs corpore ſuo utitur per proportionatos *motus* & ordinatos *effectus;* unde etiam tam ex-

qui-

quisitis encomiis exornatur, quod sit *benigna*, *sapiens*, *intelligens* &c. ob id non modo in *genere* exacta *communio* occurrat inter *Mensium* atque *Hæmorrhoidum* fluxum, & *vomitum cruentum*, sed & illa harmonia etiam ad *specialem* motus sangvinis *progressivi* participationem sese extendit, ut propterea *majori* jure & ratione ad *superius* directorium provocemus, quam ad *tumultuarium* aliquem effectum: eo majorem vero attentionem & considerationem requirit illa circumstantia, quod hic affectus tam *exquisita tempora* servare & justis *periodis* recurrere soleat, imo quod per *animi pathemata* invitetur & vicissim etiam exacerbetur; quippe quæ conditiones vix facilè nudo *corpori* & meris rationibus *physicis* adscribi possunt, ni petitionibus principii se immergere animus sit: neque etiam ipse *locus*, videlicet ventriculus, *tam facile* ejusmodi effectui obtemperat, ni *speciali* restrictione eò motus *dirigantur*, quæ illo respectu nititur, quod *singulari* modo & insolita atque *extraordinaria* ratione sanguis ex eodem expellendus sit: contra vero longe *simplicior* illa est *demonstratio*, quod *Mensium* & *Hæmorrhoidum* fluxus legitimè decurrens, teste innumera experientia, *salutaris* sit, quod porro non salutare sit, si Menses & Hæmorrhoides *supprimuntur*, quod vero suppressis illis *vicaria generica* sit salubritas, si è loco singulariter *consentiente* sanguis effunditur, quem ultimum actum propterea non *corporis*, sed *naturæ* esse concludimus.

§. XIX.

Ob id maxime convenit causas *violentas*, cruentum vomitum provocantes, discernere, a reliquis causis, quæ ad certum *scopum* directæ sunt; siquidem nimis imperfecta nobis videtur illa assertio, quasi nuda *regurgitatio* aut confusa quædam *strictura* hanc perruptionem sanguinis intra ventriculum absolvat, dum quoad suppositam *vagam* & *vanam* restagnationem non infimæ dignitatis quæstio movetur, cur æque ex *suppressis* Hæmorrhoidibus aut Mensibus sanguis in tam *dissitum* locum restagnet, è quo

actu-

actualis perruptio & *præter naturam* retenti illius ſanguinis *vicaria* evacuatio contingit: ubi juxta leges *hydraulico-mechanicas* proximiores reſtagnationes non in *diſſitas* ſed in *vicinas* partes tranſeunt: neque etiam *confuſa* quædam ſtrictura ad *accuratam* talem extravaſationem ſanguinis ſatisfacit, aliàs omnes *hypochondriaci* & *hyſterici* patientes, *ob atrociſſimos* ſuos ſpasmos periculoſiſſimas eruptiones ſanguinis, ſi non æque intra ventriculum, tamen intra reliquam *abdominis* cavitatem experirentur: conſtat potius ex *Hæmorrhagiarum* negotio, quod accuratæ & *proportionatæ* motuum *congeſtorio-ſpasmodicorum* applicationes & *concentratæ* reſtrictiones ad *congrua* loca, eruptioni *facilius* inſervientia, requirantur, quando *actualis* effuſio ſanguinis contingere debet: ex eo etiam diſtinguuntur *vana* & *vaga* molimina hæmorrhagica quæ in *irregulari* & exorbitante *congeſtorio-ſpasmodica* commotione conſiſtunt, à reliquis *regularibus* & proximis motibus hæmorrhagicis: e qua conſideratione itaque denuo colligimus, quod ejusmodi cruentus vomitus minime fortuitis atque *turbulentis* cauſis adſcribi debeat, ſed quod totus *apparatus* atque *decurſus* illius, *rationabili* directorio ſubjectus ſit; quemadmodum non modo in hac Hæmorrhagiæ ſpecie cauſæ *inter ſe* exacte reſpondent, ſed & reliqua *phænomena* ad confirmandas cauſas apprime quadrant: ad quas animadverſiones inter alias, etiam hæc merito accenſenda eſt, ut, dum fœminæ ordinariè ad *menſtruas* evacuationes *adſuetæ*, & in negotio hæmorrhagico adminiſtrando *habiliores* & *exercitatiores* exiſtant, eædem etiam non modo vomitum cruentum *uſitatius*, quam viri, ſed & *ſæpius* experiantur, ut denique illis *menſtruis* periodis cum apparatibus ſuis recurrat, quibus *legitimus* Menſium fluxus obtingere deberet: propterea etiam hæc Hæmorrhagia in fœminis haud ita *ominoſa* eſt ac in viris, quia hi in Hæmorrhagiis inducendis non *æquali* gaudent *capacitate*; qui ob

insuetudinem talem facilius cum hoc *vicario* actu hæmorrhagico in evidentem aliquem *errorem* delabuntur.

§. XX.

Sed quo *consanguinitas* inter *Menses*, *Hæmorrhoides* & *Vomitum cruentum* magis inclarescat, ita memori mente notandum est, quod per Menstruum & hæmorrhoidalem internum fluxum, non ita indiscretim sanguis *in genere* effundatur, sed quod præcipue sanguis *hypochondriacus* ventiletur, qui per diffusam *Venæ Portæ* divisionem profluit; unde per *fluxus* illos tota *Vena Portæ* cum *connexis* visceribus eximiè liberatur & *sublevatur*; vicissim vero per *defectum* horum fluxuum partes & regiones *illæ* admodum offenduntur & nimia oppletione atque molesta oneratione ægre afficiuntur, subinde etiam sub *difficiliori* fluxuum illorum successu *molimina* excretoria, per *illa confinia* decurrunt, ubi *Vena Portæ* dispergitur: si itaque tum Menses tum Hæmorrhoides internæ *subsistunt*, nullum *simplicius* aut *consultius* auxilium *vicarium* à natura invenire posset, nisi ut sanguinem molestum atque superfluum non ultro retineat, sed ex alio loco, non *nimium* periculoso eliminet, & quidem *è tali*, qui perinde cum Vena Portæ *cohæret*, & *refluum* suum sanguinem *intra illam* transfert; unde contingit, ut si ex ejusmodi parte sanguis evacuatur, æque *Vena Portæ* à nimio sanguine liberetur, ac si *Hæmorrhoides internæ* vel *Menses* procederent; ad ejusmodi partes vero merito referendus est *ventriculus*, qui sanguinem à *cœliacis* arteriosis ramis, intra texturam suam receptum, partim per *vasa brevia* aut ad *splenem* aut in *Splenicam venam*, ordine primùm, partim per *gastricas* venas *ad Venam Portæ* denique transmittit, ut propterea è ventriculi *textura* effluens & per ventriculum expulsus sanguis, illam sanguinis quantitatem imminuat, quæ alias *Venæ Portæ* infunderetur; ex eo itaque accurata illa *communio* elucescit inter vomitum cruentum & prædi-

ctos

ctos reliquos sanguinis fluxus, utpote quæ consideratio eo apprimè inservit, quo ulterius confirmemus *genericam* salubritatem hujus Hæmorrhagiæ, aut quod vomitus cruentus non sit *turbulentus* effectus, sed *actus naturæ*, mediante quo *aliqualis* utilitas pro corpore animali intenditur; præprimis cum nulla *distincta physica* ratio & demonstratio occurrat, cur æque molimina illa, ad vomitum cruentum collimantia, ad *illam* ventriculi *regionem* transeant, ubi textura ventriculi *tenerior* est & *perruptio* vasorum paulo *facilius* administrari & impetrari potest.

§. XXI.

Est vero *ventriculus* in illa præcipuè *regione* tenerioris texturæ, intra quam *splenicæ venæ* propagines dispergunter, sicut illæ ramificationes sunt, *quæ* (ut cum verbis *Illustris D. D. Stahlii in Pathologia* exprimamus) *ad anteriorem partem fundi ventriculi, sub orificio ejus superiore distribuitur* & *vasium brevium* nomine veniunt: addit prælaudatus Vir: *sive etiam profundius aliquando ex illa ramificatione splenicæ venæ, quam proxime contermina, quæ inter pancreas & duodenum distribuitur*: absolvitur vero hic vomitus cruentus *congrua methodo* & convenientibus motuum directionibus & applicationibus; ubi minime cum illis consentimus, qui hunc effectum *acrimoniæ* humorum adscribere contendunt, qualis nimis crassa & extreme *concentrata* supponenda esset, si ejusmodi *arrosionis* causa esse deberet: quid quod mirum esset, cur non supposita & famigerata talis acrimonia *alias* & *teneriores* quidem partes, simili corrosione afficeret: unde nimis crassa est illa *Cardani* sententia, qua causam enormis vomitus cruenti exponere satagit, quando *Libro de causis, signis & morbis no. 69.* dicit: quod enormis sanguinis quantitas evomatur ex *arteria magna*, quæ gulæ incumbit, exesa: id quod etiam ex eodem allegat *Schenckius obs. Med. Lib. III. de vomitu sanguinis obs. 1.* neque etiam *ob-*

ſtructionem pro cauſa illius eruptionis agnoſcimus, quæ ob *mortiferas* conſecutiones in corpore vivo neque ita *facilè* obtingit, neque ita præcociter *ſupponenda* eſt; quemadmodum illius *proximior* efficacia ad *cauſandam* actualem talem perruptionem æque *eximiis* difficultatibus expoſita eſt: ante omnia vero eadem cum *periodicis* vomitus cruenti recurſibus & *animi pathematum* concurſibus haud facile conciliari poteſt, niſi *turbulenti* denuo & nihil cohærentes reſpectus cauſales accuſentur: neque denique nuda ſanguinis *preſſio* aut *gravitas ponderoſa* ſatisfacit, quo *eſſentiales* circumſtantiæ, ad hanc Hæmorrhagiam ſpectantes condigne explicentur: qua ipſa brevi declaratione indicamus, quomodo diverſæ ſententiæ ad præſens negotium non ſatis quadrent.

§. XXII.

Proximum itaque eſt, ut commonſtremus quibus *poſitivis*, verioribus, certioribus atque *efficacioribus* mediis hic cruentus vomitus celebretur & abſolvatur: primum itaque eſt, ut perpendamus, quomodo ſanguis *intra ventriculum* perrumpat, deinde, quomodo denique *extra ventriculum* protrudatur: adminiſtratur vero hæc eructatio ſangvinis *intra ventriculum* mediante *motu tonico*, ſive *ſtrictorio* & *ſpaſmodico*, qui adeo *exquiſite* dirigitur & applicatur, quo ſangvis è *textura* ventriculi ad *oſtiola* venularum *affluus* hæc non ita *facile* ingrediatur, ſed circa illa *reſtagnet*: hic enim eſt *proximus* locus circa quem apertura & *eruptio* contingit, videlicet *orificia* illa venularum *intimiorem* ventriculi texturam egredientium, & ſanguinem *affluentem* recipientium atque ſucceſſive ad *Venæ Portæ* truncum advehentium: quando itaque in *confiniis* harum venularum & quidem circa *capaciorem* earundem propagationem hæc *ſtrictura* & compreſſio *ſpaſmodica* committitur, tunc motus ſanguinis in *liberiori* ſuo *refluxu* impeditur, continuante interea ſufficienti *affluxu*: dum

ita-

itaque Venæ Portæ propagines, *membranaceis* tunicis comprehensæ, motui *spasmodico* valde subjectæ sunt, ita tanto facilius tam *exactè* ad ejusmodi venularum *ostia* sanguis è ventriculi tunicis *affluens* congeri & restringi potest: imo evenit in illo casu, quando *Hæmorrhoidibus suppressis* hic vomitus cruentus substituitur, ut in illa insertione rami *splenetici* in truncum *Venæ Portæ*, ubi *uno* velut antro *hæmorrhoidalis interna* vena eundem *truncum* ingreditur, aut in illo *puncto*, ubi in quibusdam subjectis, juxta anatomicorum non infrequentem observationem, *hæmorrhoidalis* talis vena *immediate* in *splenicum* ramum intrat, ut inquam inducta *spasmodica* strictura, non modo *restagnationem* ad loca *hæmorrhoidalia*, sed & simul ad *splenem* & *ventriculum* causetur, ut ex uno horum locorum, sive in *hæmorrhoidali* parte, sive in *ventriculo* eructatio sanguinis expectanda sit; quemadmodum in tali statu interdum *utriusque affectus* pathemata coincidunt, id quod latius in diversis Dissertationibus negotium *Hæmorrhoidale* explicantibus & commendantibus inculcavit *D. D. Præses*: quando itaque mediante hoc *Tono* sanguis *propius* ad hæc *orificia* venarum ventriculi *congeritur*, maximè verò in illis ventriculi *regionibus* ubi parietes *tenuioris* compagis sunt, tunc in illo loco *intumescentia* quædam oritur, cui ita *concentratæ* oppletioni & *restrictioni* superveniens *torsio* & particularis *strictura* ventriculi circa eadem loca ultimam *dilacerationem*, eructationem, eruptionem & *aperturam* intra ventriculi *cavitatem* inducit, ut sanguis à *tergo* adhuc *affluens* per hanc aperturam *successive*, modo *remissius*, modo *citius* & *copiosius* intra ventriculi *cavitatem* effluat; qui denique in *quantitate* aliqua, *inversa* peristalsi per *vomitum* rejicitur.

§. XXIII.

Sicut vero hic totus *ordo* atque *modus* transprimendi sanguinem intra ventriculum *rationabili* quodam directo-

rio nititur, licet natura humana in hoc ſuo negotio *mechanicam* methodum ſervet, tamen minime adeo *confuſe* hæ rationes mechanicæ a nobis proponuntur, neque propterea penitus excluduntur; ſed longe alio ordine explicantur, quo *fundamentale* noſtrum aſſertum eo magis in veritate ſua, nihil affectata & contorta, ſed ſimplici, ingenua & demonſtrativa, elucеſcat, videlicet, quod hic vomitus cruentus non *tumultuarius*, perturbatus aut abſolutè *morbidus*, ſed *naturæ* actus ſit, qui *genericè* ad ſalutarem ſcopum prævisus & deſtinatus eſt: ita etiam viciſſim paulo modeſtius de ultima *vomibunda* ſanguinis, intra ventriculum coacervati, excretione judicandum eſt: etenim vix *gravativa* quædam preſſio, ſanguini *extravaſato* imputata, aut ſuppoſita & indemonſtrativa *acrimonia* cum vomitu illo superveniente conciliari poteſt, ſed cum prior *deſtinatio* totius negotii cum abſoluta tali *excretione* conveniat, nimirum ut ſanguis *ſuperfluus* per Menſes & Hæmorrhoides non evacuatus, ſed moleſtè retentus *alibi* exoneretur, ita nuda translatio ſanguinis *intra cavitatem* ventriculi huic negotio atque ſcopo non ſatisfacit, unde *rationabili* plane directorio denique ſanguis per proximam *anotericam* viam mediante *vomitu* expellitur, quando, illius *tanta* quantitas collecta eſt, quæ ad hunc *excretorium* craſſum effectum ſatisfacit, quid quod evenit interdum, ut ſi *majori* quantitate vel ob ſtatum valde *plethoricum*, vel ob *capaciorem* perruptionem & aperturam, vel ob *plurium* oſtiolorum venoſorum eruptionem, vel ob *graviorem* congeſtionem ſanguis intra ventriculum profluit, non modo ita *affuſus* ille ſanguis per *vomitum*, ſed & per *catotericam* dejectionem ejiciatur: quippe qui mos *naturæ* humanæ non *inuſitatus* eſt, quando *majori* & *impatientiori* imo *impetuoſiori* activitate hoc adverſum objectum ſurſum & deorſum illa proſequitur: id quod etiam contingere poteſt, ſi ſanguis non *immediatè* intra ventriculum perrumpit, ſed ſi per *alias venulas*, cum Vena Portæ tamen ratione *motus progreſſivi*

ſan-

ſanguinis communicantes, intra *proximiora inteſtina* eructat, ut partim *inverſo* quodam periſtalſeos gradu aliqua ſanguinis effuſi quantitas, cum *difficiliore* licet effectu & ſucceſſu intra *ventriculum* transferatur & ex illo denique projiciatur, partim reliqua quantitas cum ſubordinata *auctiori ordinaria* periſtalſi per *alvum* dejiciatur: utpote qui modus ſuperfluum atque moleſtum ſanguinem exonerandi, (ſi ſingulæ circumſtantiæ bene ponderantur & conciliantur,) minime craſſis & *turbulentis* cauſis adſignari poteſt, ſed aſſertum noſtrum eo magis confirmat, quod hoc negotium *naturæ* competat, ſi *moleſtum* ſanguinem in *commodum* corporis eliminare contendit.

§. XXIV.

Et ita ſanguis ſuperfluus atque *moleſtus* præter ordinem & *utilitatem* retentus, atque variis *incommodis* cauſandis, efficax, illud *objectum* conſtituit, cujus gratia *vomitus cruentus* ſuſcipitur & adminiſtratur, imo tam *convenienti* motu & methodo in tam *ſelectum* locum transfertur: interim tamen nonnunquam *ſpiſſitudo* ſanguinis *hypochondriaci*, in Vena portæ varia damna & *pericula* minantis, *remotiorem* aliquam materialem cauſam pro hoc vomitu cruento conſtituit, quæ impedit, quo minus promptè & *libere* ſanguis per *Venæ Portæ* ſyſtema progrediatur; ſiquidem aliàs motus ſanguinis, (licet neque *ſuperflui*, neque *ſpiſſi*,) per hanc Venam *progreſſivus*, variis ſonticis *difficultatibus* obnoxius eſt: ſed ne præſente illa ſpiſſitudine pericula illa metuendæ *ſtaſeos* & putridæ *corruptionis* in funeſtum eventum abeant, *ſalutari* etiam conſilio natura exitum quærit, & quidem per *ventriculum*, quo depleta & *evacuata* aliqua *ſpiſſioris* ſanguinis quantitate, non modo Vena Portæ & cohærentes partes quantiſper *ventilentur* & liberentur, ſed & eo ipſo congruum *ſpatium* ſubminiſtretur, in quo reliquus ſpiſſus ſanguis quodantenus reſolvi atque *attenuari*, ſubinde vero *ſe-* & *excretoriæ* functiones levari & *facilitari* queant, ne tum *ſpiſſæ* tum aliæ *impuritates* remaneant,

ant, quæ partim ſanguinis *craſſitiem* adjuvant & augent, partim aliam *dyſcraſiam* maſſæ ſanguineæ inducunt: unde in experientia medica illi caſus occurrunt, ut denique ſub tali ſcena afflictionum, cum vomitu cruento colludentium, legitimum *ſanguificationis* negotium graviter turbetur: ſicut ante exiguas hebdomadas *D D. Præſidi* obtigit ille caſus, ubi in fœmina, animo activiori & ſenſibiliori ex tacita & pertinaci iracundia, cum terrore conjuncta, Menſes ſubſtiterunt, quæ poſt aliquod tempus exquiſita molimina ad vomitum cruentum ſpectantia patiebatur: cui urgente neceſſitate conceſſit D D. Præſes Venæ ſectionem, ſanguis vero, qui effluxit, totus pallidus & vix loturæ carnis ſimilis fuit: ſicut alia exempla proſtant de peſſima craſi ſanguinis, præter reliquam ſpiſſitudinem, quæ in talibus fœminis obtigit, in quibus vomitus cruenti molimina occurrere; ex quibus illud tantum inferimus, quomodo indicata talis ſanguinis craſſities & conjuncta aut conſequens alia labes cauſa futuri cruenti vomitus evadat: illud vero hac occaſione ſubinde ſignificandum eſt, quod *plenitudo* ſanguinis, ex *retentis* Menſibus & Hæmorrhoidibus collecta, quæ perinde *liberum* motum progreſſivum per *Venam portæ* impedit, paulo *frequentior* vomitus cruenti cauſa exiſtat, quam nuda *ſpiſſitudo*, quæ citra illarum Hæmorrhagiarum ſuppreſſionem acquiſita fuit: denique etiam ſciendum quod vomitus cruentus, præſente ſanguine *ſpiſſiori* paulo *difficilius* ſuccedat, quia neceſſariæ *congeſtiones* & *concentratæ* ſanguinis reſtrictiones non ita *accurate* adminiſtrari poſſunt.

§. XXV.

Sed ſi jam paulo curatius & preſſius perquirere volumus, per quas *vias* aut circa quas *venulas* ſanguis eructet, ut in *ventriculi* cavitatem pertingat, tunc *Galenus Lib. V. c. 5. de locis affectis* Hepar & Lienem accuſat, unde ſanguis intra ventriculum transferri debeat: ſed cum de *hepate* paulo obſcurior ſit aſſertio, ſiquidem è ventriculo

lo *peculiaria* vaſa venoſa ſanguifera vix *immediate* in hepar abeant, niſi *rariſſimæ* quædam obſervationes *anatomicæ* obſtare poſſint: unde rectius ad *Lienem* reſpicimus; quoniam vero ex hoc viſcere ſanguis non *ad ventriculum* profluit, ita potius viæ illæ notandæ ſunt, quæ ſanguinem *e ventriculi* textura ad *lienis* confinia *revehunt:* quo ordine ſeſe ante omnia *vaſa brevia* commendant, quippe quæ ſubinde illam *regionem* ventriculi egrediuntur, ubi textura eſt *tenerior*, unde per hanc demonſtrationem *anatomicam* concludimus, quod circa hæc vaſa *commodius* ſanguis intra ventriculum eructare queat: & cum hæc vaſa in *ſiniſtro* hypochondrio ſitum atque curſum ſuum habeant, ita *molimina* ad cruentum vomitum tendentia ſenſibilius ſeſe in eodem loco produnt: & hujus noſtri aſſerti varia *teſtimonia* producere poſſumus, ſiquidem præter eximium teſtimonium *Exc. D. D. Stahlii*, quod paſſim partim in *Pathologia ſua*, partim in *Diſſertationibus de Vena Portæ, porta malorum, de Malo Hypochondriaco - Hyſterico, de Motu Tonico vitali, de Hæmorrhoidibus &c.* adhuc multiplicia alia occurrunt, & merentur hoc loco commendari obſervationes in *A. N. C.* ubi Scholiaſtes obſervationis *350. Dec. I. An. 3.* dicit: *ſanguinem e Vena Portæ per Lienem & vas breve in ventriculum regurgitaſſe puto: confirmat id avtopſia, Thonerus enim profert Hiſtoriam ex Valverda deſumtam Lib. II. p. 140. de cardinale Cibone, qui hoc malo extinctus: aperto cadavere, ventriculo compreſſo, Lien turgeſcebat; è contrario Liene compreſſo, copioſus ſanguis ad ventriculum regurgitabat. conf. Scholion. obſervationis 314.* ubi hæc extant verba: *puto itaque Lienem è vena portæ per vas breve hancce ſanguinis copiam in ventriculum detruſiſſe conf. An. 6. & 7. obſ. 48. in Scholio, Dec. III. An. V. & VI. obſ. 257.* miſſis pluribus teſtimoniis, qualia paſſim in *Boneto, Höffero, Valverda, Thonero, Bartholino, Michaële, Wedelio* (ut *Löwius* indicavit) occurrunt: & ſi per hæc brevia vaſa non perrumpit ſanguis, fieri tamen poteſt, ut per *alios ramulos* venoſos e ventriculo in *venam ſplenicam* tranſeuntes ſanguis perrumpat: ut non æque neceſſe ſit ad *arteriarum* aperturam confugere: illud vero exinde inferimus, quod cum *ſpaſmodicæ* commotio-

nes

nes in *hæc loca* maxime transeunt, ita etiam in hisce regionibus sensibiles illæ *angustationes* & oppressiones *cardialgicæ* contingant.

§. XXVI. Quemadmodum vero *viæ* & exitus naturæ variis modis atque occasionibus *discrepant*, ita solertes observatores annotarunt, quomodo sanguis, qui denique per cruentum vomitum eliminatus est, in *alium* locum, quam in ventriculum, eructaverit, è quo denique intra illum transmissus ultimam evomitionem expectavit atque subiit: unde observationes quædam occurrunt, quæ testantur, quomodo ad *gastrica vasa* juxta *Blancardum* & *Theodorum Craanen* intra ventriculum eruperit, aut quomodo juxta *Franciscum Sylvium* & *Ettmüllerum* ex vitio *pancreatis* sanguis intra *duodenum* intestinum erumpat, ut propterea *Sylvius Lib I. cap. 15.* asserat, quod *sanguinis vomitus non à Liene, non ab Hepate, non à Mesenterio, sed à solo Pancreate deducendus* (quippe quæ sententia opinioni *Sylvianæ* magis quadrat, & ab Ettmullero in *favorem* Sylvianæ opinionis propagata est) interim *B. Ettmullerus* illo loco ubi de *vomitu cruento* agit, asserit quod ex apertura *vasorum brevium* intra ventriculum sanguis transmittatur: addit vero quod *una alterave vena à lympha pancreatis p. n. acidiori exesa aut aperta, sanguis in duodenum refundatur, qui in stomachum regurgitare debet*; sed cum viæ illæ adhuc *obscuræ* sint, per quas *pancreas* cum *ventriculo* aut *intestino duodeno* per motum sanguinis *progressivum* communicare debet aut potest, (ni *rarissimas* observationes quisquam producere & allegare vellet) ita ad minimum hoc assertum in *dubio* relinquimus: proinde vero alia testimonia inter medicos occursant, quæ asserunt, quomodo sangvis per *vasa meseraica* intra intestina erumpat, uti juxta *Horstium, Blancardum, Stalpart* van der Wiel *Löwius in A. N. C. Dec. II. An. VIII. obs. 125.* documentum producit: interim hujus contrariam sententiam non amplectimur, qua *dubiam* reddere conatur illam viam, ubi circa *brevia vasa* sanguis intra *ventriculum* perrumpit, licet *Diemerbræckius, Bohnius, Bartholinus, Lowerus & Blancardus* nobis assentientibus, asserant, quod *superfluus* sanguis per *vasa brevia* à ventriculo *reve-*

vehatur, neque ex hisce *retrogrado* fluxu *ordinariè* ad ventriculum feratur: cui dubio superiores nostræ demonstrationes abunde satisfaciunt. Illud vero hoc loco, ubi in *anatomicas* animadversiones animum nostrum dimisimus, notare lubet, quomodo accuratiores viri in subjectis, vomitus cruenti fluxibus, motibus & apparatibus obnoxiis, *vasa brevia* eximiè *turgida* & *inflata* deprehenderint; ex quibus observationibus confirmamus superius allegatam viam sanguinis per hæc *brevia vasa* intra ventriculum eructantis; quales observationes proferunt *Stahlius in Disput. de Vena Portæ Porta malorum p. 28. 29. Wedelius in Physiologia reformata A. N. C. Dec. I. An. IX. & X. obs. 20.* quo spectat modo citata observatio *257. dec. III. An. 5. & 6.*

§. XXVII. Et dum sanguis mediante hoc *toni* augmento versus ventriculum *congeritur* & restringitur, communiter *inferiores* abdominis regiones unà *constringuntur*, quo minus sanguis *dispergatur*, sed eò *proximius* ad ventriculum transferatur; unde *alvus* occluditur & strictoriæ atque *angustatoriæ* commotiones *hypochondriorum* regionem occupant: hinc illæ inquietudines *angustatoriæ*, *cardialgicæ*, imo concurrentes *inflationes* & *indurationes* ut & sensibiles dolores *tensorii*, *distensorii* & *ardentes*: & cum pro efficaciori *interna* sanguinis perruptione ab *externa* & *extrema* corporis peripheria restrictio *tonica* sanguinis *ad interiora* administretur, hinc illa *superficialis* obrigescentia, impallescentia, refrigeratio aut tepor: imo cum ad *extraordinarium* & insolitum hunc actum *vires* applicentur, hinc ille virium in *voluntariis* motibus applicandarum *langvor*: quidquod evenit, ut sub vehementiori & *impetuosiori* sanguinis restrictione ab *inferioribus* regionibus in *superiores* succedente, unà *caput* occupetur, & *copiosiori* sanguinis quantitate *oppleatur*, unde *vertiginosæ* & oppletoriæ illæ perturbationes; proinde particulares illæ ventriculi *torsiones* venarum *distensiones*, lienis *intumescentiæ*, plexus membranacei *mesenterici* spasmodicæ *constrictiones*, variis dolorificis sensationibus, ansam præbent: & dum tam in *confiniis* ventriculi, quam in *ipso* ventriculo ejusmodi *tonicæ* stricturæ succedunt, ita non modo *respiratio*

difficilis eſt, ſed poſt qualemcunque *cibi* ingeſtionem *anguſtiæ* augentur: præterea cum naturæ intentio eſt *è ventriculo* extraordinario quodam actu aliquid *moleſtum* egerere, ita *appetitus* rationabili conſilio *dejectus* eſt; id quod firmum teſtimonium exiſtit, quod *hoc tempore* ventriculus ad *aliud negotium* applicari debeat: quodſi etiam contigerit, ut *diuturnus* infarctus lienem detineat, tunc quidem ex qualicunque *impulſione* inducta denique ſanguis intra ventriculum erumpit, ut ſuperveniente reliqua ſiniſtri hypochondrii *ſtrictura*, oppletio illa *è Liene* transferatur, & ita infarctus ille *reſeretur*, aut præter naturali *retrogrado* motu per vaſa brevia, *valvulis* deſtituta, in quibusdam ſubjectis *immediate* intra Lienem inſerta, è Liene intra ventriculum *inverſo* ordine hactenus contentus ſanguis adverſæ craſeos & conſiſtentiæ dimittatur; haud vero *Bartholini* ſententiæ aſſentimus, quando *Hiſt. Anat. Cent. 3. hiſt. 36.* aſſerit: quod Hepar per porum choledochum & ſanguinem & bilem mittat: quod aſſertum non niſi *poſſibilitas* tueri videtur, dum loco bilis per ductum *hepaticum* ſanguis affluere & per *choledochum* ductum denique intra inteſtinum *duodenum* penetrare, & tunc demum in ventriculum transferri poſſit: qui modus nimis *diffuſus* eſt, adeoque magis in *ſpeculatione* & *poſſibilitate* quam in *obſervatione* & *uſu* conſiſtit. Quo vero denique natura humana cum ſanguine *ſuperfluo* exitum per *ventriculum* quærat, concurrunt interdum cauſſæ quæ *affluxum* ſanguinis *ad ventriculum* provocant; quo præcipuè *aeria ſtomachica* & *emetica* remedia referre merentur.

§. XXVIII. Præter opinionem præſens noſtra tractatio excrevit! & licet adhuc variæ utiles animadverſiones reſtent, quæ hactenus prolatis & commendatis noſtris hiſtoricis & pathologicis vomitus cruenti explicationibus adjungi poſſent, tamen tempus & diſſertationis ambitus requirit, quo abrumpamus; ſiquidem in hac deductione utplurimum circa *palmariam* vomitus cruenti ſpeciem occupati fuimus, licet reliquas *connexas* obſervationes non penitus ſicco pede pertranſiverimus: interea ulteriorem & ſpecialiorem præſentis noſtræ tractatio-

ctationis illustrationem æquo & benevolo Lectori relinquimus: ultimum superest quo ad *Practicam* vomitus cruenti commendationem descendamus, quam iterum haud ad *generalem* respectum applicamus, sed ad hanc præsentis Hæmorrhagiæ *speciem* dirigimus, prout *præmissis* nostris tractationibus respondet; videlicet indicabimus quomodo ille vomitus cruentus *medico-practica* methodo tractandus sit, qui ex *Mensium* & *Hæmorrhoidum* turbis originem suam trahit: quo vero meliori ordine hæc tractatio & consideratio proponatur, primo loco significabimus principaliores *cautelas practicas*, in hoc affectu observandas. Cavendum propterea est ne *incongruæ* sanguinis missiones *artificiales* ordinentur; imprimis ne nimis fugitivè *curatoriæ* VSnes commendentur, imprimis quando *nulla necessitas* urget: inde enim *molimina* ad vomitum cruentum tendentia, ita disponuntur, quo *facilius* atque citius *recurrant*: tanto minus vero consultum est ejusmodi VSnem in *superioribus* regionibus corporis injungere aut admittere, siquidem cum illa non modo Mensium & Hæmorrhoidum *suppressiones* confirmantur, sed & *hypochondriorum* & *pectoris* oppressiones acerbiores invitantur: deinde abstinendum est à qualibet alia *fortiori*, copiosiori & impetuosiori *evacuatione*, tum *anoterica*, tum *catoterica*, hinc *vomitoria* cane pejus & angue fugienda sunt tam pro curatorio, quam pro præservatorio scopo: quemadmodum etiam positiva *purgantia* evitanda sunt: nocent vero etiam vel negligentiores *ordinariarum* evacuationum promotiones, vel actuales *suppressiones* & perturbationes: porro abstinendum est à *præmaturo* usu *adstringentium*, tanto magis *potentium* & famosorum; non minus etiam *frequens* & *liberalis* illorum usus evitandus est: omittantur remedia *acria* vias & humores valde *commoventia* & sic dicta *calefacientia*: seponatur *præmaturus* usus *stomachicorum*, calefaciente sua qualitate *affluxum* sanguinis *ad ventriculum* immoderatius provocantium: nocent *vulgaria opiata* & suspecta alia *narcotica*, quæ indolem Hæmorrhagiarum magis *turbant* & pervertunt: seponatur *præmaturus* volatilium usus, quæ motus magis *augent*, quando jam gravius *exacerbati* sunt: absint *refrigerantia*, suspecta *incrassantia* & qua-

litercunque ventriculum ægre afficientia: nocent *copiosæ* medicamentorum ingestiones, quæ semel *commotum* ventriculum magis offendunt, obsunt *promiscuæ specificorum* oblationes, nec non majores Mensium & Hæmorrhoidum *perturbationes*, aut negligentiores horum fluxuum *promotiones*, ut & roborantium nimis *concentratorum* & acrium ingestiones; nocent *præmaturæ* vomitus suppressiones quando adhuc multa sanguinis quantitas *in ventriculo* latet. Denique obstat incommodum *regimen* quoad animum & reliquū vitæ genus: utpote quæ potiores cautelæ practicæ sunt, quæ ad præsentem affectū referri merentur.

§. XXIX. Proximum nunc est, quo *positivam* vomitus cruenti curam indicemus: ubi mox illam practicam quæstionem movemus, an ita *absolute* necessarium atque utile sit, quo in hoc affectu *VSio* administretur? etenim hæc *artificialis* sanguinis subtractio *commune* illud refugium est, quo in *nimiis* Hæmorrhagiis, tanquam ad sacram anchoram practici properant: nos quidem ex suffragio *experientiæ* asserimus, quod ejusmodi VSio minime ita *indiscretim* necessaria atque utilis existat; siquidem vel *remissior* affectûs status eandem non urget, vel *aliis methodis* interdum natura obtemperat; quodsi vero *prima* hujus vomitus eructatio valde *enormis* & ulterior illius continuatio admodum *immoderata* comparuerit, tunc pro *impetu* hoc mature *coercendo* VSnem minime dissuademus, etiamsi *curatorie* instituatur: præstat vero *in pede* venam aperire & moderatam sanguinis quantitatem educere: quando vicissim *in brachio* sanguis subtrahitur, tunc vel VSio plane *nihil* levaminis affert, vel *majorem* hypochondriorum & pectoris *oppressionem* præsentaneam inducit, vel Mensium & Hæmorrhoidum *obstructionem* confirmat, vel frequentiorem & *citiorem* hujus vomitus *recursum* invitat, vel plane alium *corruptum* morbum post se trahit: Quodsi itaque *urgente* necessitate *curatoria* talis VSio administrata fuerit, tunc invigilandum est, quo post aliquam moram *præservatoria* artificialis sanguinis ventilatio substituatur, ne *brevi post* suspectus cruentus vomitus *recurrat*; siquidem *acceleratam* talem repetitionem spontaneæ Hæmorrhagiæ *curatoria* VSio inducere solet. Deinde in primis vomitus cruenti limitibus & Therapiæ initiis providendum est, quo excretio *alvina* libera sit atque facilis: tanto magis vero convenit alvum occlusam atque strictam *reserare* & *lenire*: sed dum præsente vomitu cruento remedia *alvum aperientia* minime *oretenus* exhibenda sint, nedum quidem exhibita proficiant, ita potius *clysterum* usum commendamus, quales in hoc statu *lenientes*, *oleosi* & *remissius* stimulantes esse possunt, quibus mediantibus *diversio* quædam ex *hypochondriorum* regione inducitur: abstinendum vero est, ne clysmatibus *acriores* species commisceantur, licet *temperatissima* roborantia subjecta combinari queant.

§.XXX.

§. XXX. Quando hisce obstaculis medela aliqua oblata fuit, tunc ad ipsum affectum *propius* accedendum est, quare prima intentione motus illi *congestorii spasmodici* excretorii *temperandi* sunt, hinc pulvilli teneriores & quantitate exigui *Nitrati absorbentes cinnabarini*, ita dicti *antispasmodici* aliquoties per diem exhibendi conveniunt, quemadmodum mixturæ ex aquis Plantaginis, urticæ minoris, Portulacæ, Scordii, C.B. Ceras. nigrorum, Oculis cancrorum, Coralliis rubr. præp. & Nitro tabulato paratæ, eandem utilitatem promittunt: proinde *leniente* & simul *temperante* efficacia sese comprobant decocta ex rad. Cichor. Scorzon. apii. hordeo excorticato, fl. chamomillæ passulis majoribus & nitro: quippe quæ auxilia leniori & mitiori methodo *immoderatas* illas spasmodicas commotiones mitigant, ut non æque ad *positiva* adstringentia aut *sedativa* remedia confestim confugiendum sit: quando vero hæc sanguinis excretio *immoderatius* insistere videtur, tunc accessus instituendus ad *cobibentia* & *sedantia* remedia, quæ tamen ita *selecta* esse debent, ne *suspectè simultaneo* effectu hunc vomitum obruant & opprimant: & horum auxiliorum dantur *duo genera*; quædam, quæ *specialiori* efficacia motus *immodicos spasmodicos* circa *Venam portæ* sævientes, compescunt atque retinent, quo nomine *Millefolii* herba ab *Illustri D. D. Stahlio* ex sufficienti experientia laudatur, quæ vel in *Decocto*, vel in *Essentia* usurpata immoderatum talem vomitum refrænat; siquidem cum Essentia Millefolii alia Essentia *discutiens*, *resolvens* & modestius *roborans* combinari potest; quo nomine commendamus Essentiam Pimpinellæ albæ, aut Helenii Caryophillatæ, Cort. aurantiorum &c. qualis Essentiarum Miscela bis vel ter per diem ad 30 vel 40 gt. assumi potest: ad *vulgaria* vero *tonica* referimus Crocum martis antimoniatum Stahlii, antimon. diaphoreticum martiale Ludovici, Tincturam vitrioli martis Tartarisatam Ludovici, Tincturam Martis Tartarisatam, Tartarum vitriolatum martialem, Liquorem mineræ martis Hassiacæ, Tincturam stypticam ex vitriolo martis cum Spiritu vini paratam: quo in casu necessitatis Tinctura Corallorum & de Catechu referri potest: cavendum vero est ne talia deobstruentia statim sub *primo* hujus vomitus *initio* ingerantur, neve *largis* aut *frequentibus* dosibus ordinentur; aliàs sanguis effusus intra ventriculum occluditur & majori quantitate retinetur, qui illic putrescere inchoat: præstant *ante* horum oblationem remedia *temperantia* præmittenda, & *sub* illorum usu atque *post* illum *continuanda*; ita eo magis suspectæ internæ stricturæ præoccupantur.

§. XXXI. Et quo certius atque efficacius ejusmodi *impetuosus* vomitus cruentus mitigetur, præstat interdum *selectum* quoddam *sedativum* remedium offerre aut reliquis conjungere: haud vero famosa & *communia* opiata remedia intelligimus: præferimus prælaudata *cinnabarina*, nec non *Corticem chaccarillæ*, quem in pulvere cum absorbente medicamento, aut coralliis rubris præparatis aut C. C. usto commendamus; non minus Tinctura Chaccarillæ cum Essentia Millefolii mixta confert: quibus hic cortex deficit, illi *Massam Pill. de Cynoglossa* in usum trahere possunt: *Castoreum* pro *interno* usu non utile deprehendimus, quod vero magis ad *externos* usus reservamus: in *mitiori* vomitu cruento *species de Hyacintho* cum corall. rubr. præp. & corr. chaccarill *tonico sedativo* effectu præditum remedium constituunt: ita *speciali* strictorio effectu in hoc affectu pollent succi ex millefolio, urtica, Polygono, Equiseto,

Pim-

Pimpin. ſanguiſorb. parati conjuncti cum extracto chaccarillæ: præterea ad diverſionem inſtituendam conducunt *pediluvia* & *frictiones* pedum. *Foreſtus lib. 16. obſ. 24.* recenſet quod cum ſolo *Clyſtere* hunc affectum in fœmina curaverit: Et quanquam a Practicis *externa* auxilia, quæ communiter de *adſtringentium* proſapia ſunt, commendentur, tamen illis haud indigemus, quando præmiſſa remedia dextrè uſurpamus: interim in *ſenſibilioribus* ſubjectis vix penitus *topicis* talibus remediis efficaciam denegamus: ſicuti præter talia adſtringentia etiam moderata *roborantia* cum *caſtoreo* remixta admittimus: quando vero hic vomitus quantiſper *remittere* videtur, tunc ſubjungenda eſt illa Mixtura *roborans* ex ſpiritu C. C. & Tinct. antimon. Tartariſata compoſita: quemadmodum circa *finem* curæ eo reſpiciendum & allaborandum eſt, quo ſanguis, qualiscunque adhuc vel *in ventriculo* vel *in inteſtinis* hæret, tempeſtivè per moderatam *laxationem* evacuetur, quo commendamus uſum Rhabarbari, extracti panchymag. Crollii, aut pillularum remisſius aloëticarum: proinde etiam hoc tempore uſum temperatorum ſtomachicorum remediorum admittimus: eximiæ utilitatis & dignitatis in hoc affectu ſunt *Pillulæ balſamicæ Stahlianæ.*

§. XXXII. Quando vero vomitus cruentus *præſervari* debet, tunc ante omnia prudens & ſecurum auxilium adhibendum eſt, quo *Menſes* vel *Hæmorrhoides* revocentur: haud vero convenit hunc reſpectum *impetuoſe* & *importune* proſequi, quin potius quælibet *moderata* methodus injungenda erit: ob id *præſervatoriæ VSnes* in *pede*, *pediluvia*, *frictiones*, *inſeſſus*, *hirudinum* applicationes ad loca hæmorrhoidalia admodum conferunt, *alvus* conſervanda eſt in juſta *apertura*, quid quod interdum admonenda & *provocanda:* ante omnia etiam bona *animi continentia* atque temperies commendanda erit, ſiquidem hic affectus & citius & facilius per *animi pathemata* excitatur: *Diæta* ſit *mollis*, *tenuis*, *eupepta*; potus adhibeatur *ſufficiens* atque *tenuis*, minimè vero ſpirituoſus & concentratus: ſubinde conferendum *mobile vitæ* genus; cum vicisſim nimia deſidia hunc affectum exacerbet, aut confirmet: *acidularum* uſus huc *directè* non quadrat, niſi *ſpiſſitudinem* ſanguinis quantiſper emendare poſſit: maximum commodum eſt quo Menſes aut Hæmorrhoides reſtituantur. Et ſi hactenus laudata auxilia in uſum congruum trahuntur, non opus eſt aliis *ſpecificis* remediis ſanguineis fluxibus opponi ſolitis, ut ſunt dens Hippopotami, Lapis Manati, Priapus Ceti: de reliquo à ſingulis illis occaſionibus ſedulo abſtinendum eſt, quæ ad *immodicas* ſanguinis *commotiones* concitandas faciunt: minimè vero conſultum eſt *adſtringentia* remedia ad *futuros* uſus reſervare neque martiales famoſas Tincturas juxta conſuetum morem continuare, ſed ſedulo proſpicere, quo *ordinariæ* excretiones juſto & libero *ſucceſſu* gaudeant: quodſi vero incommoda quædam ſanguinis *ſpiſſitudo* in individuis occurrat, tunc præter præſervatoriam *VenæSectionem* & uſum ſufficientem *potus* atque *motus*, amaras, & ita dictas *antiſcorbuticas* ſpecies, ordinamus: & licet in hac practica vomitus cruenti explicatione adhuc una & altera *ſpecialior* circumſtantia notari potuerit, tamen in hac *fundamentali* commendatione acquieſcere placet, hinc vela noſtra contrahimus: Deo vero benignisſimo, ſatori & authori veritatis, devotisſimas grates tribuimus, quod ad præſentem tractationem vires & intellectum conceſſerit; cui etiam hanc noſtram opellam humillime conſecramus, inſuperque rogamus, quo eandem gratia ſuâ ita proſequatur, ut ad vota noſtra gloriam divinam augeat & proximi commodum promoveat.